

**ROGALAND
STATSADVOKATEMBETER**

INSPEKSJON SØR-VEST POLITIDISTRIKT

Overordnede mål- og prioriteringer

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	4
2	Innledning	7
3	Metode	9
4	Påtalekapasitet i politidistriktet	11
4.1	Bemanning og kompetanse	11
4.2	Aktorering	12
4.3	Saksmengde	13
4.4	Produksjon	15
4.5	Saksbehandlingstid	18
4.6	Oppklaring	20
5	Sentrale prioriteringer	22
5.1	Alvorlige voldslovbrudd.....	22
5.2	Alvorlige seksuallovbrudd.....	24
5.3	Hatkriminalitet	25
5.4	Organisert kriminalitet.....	26
5.5	Ildspåsettelse	26
5.6	Menneskehandel	27
5.7	Miljøkriminalitet	28
5.8	Arbeidslivskriminalitet	29
5.9	Økonomisk kriminalitet	31
5.10	IKT-kriminalitet.....	32
5.11	Inndragning	34
6	Tvangsmidler	36
7	Hovedfunn	37

"Whatever is worth doing at all, is worth doing well."

Lord Philip Chesterfield

1 Sammendrag

Innledningen i kapittel 2 gir en orientering i formålet og hensikten med inspeksjonen. Inspeksjonens formål er tredelt; den skal gi embetet nødvendig innsikt i kriminalitetsutviklingen i distriktet, danne grunnlag for vurdering av ytterligere fagledelsestiltak, samt kunne benyttes i dialogsamtalene mellom politidistriktet og POD.

Kapittel 3 gjør rede for den metode som er benyttet. Å hente ut statistisk materiale knyttet til Riksadvokatens prioriteringer har vist seg å være svært krevende, og er i så måte ett av hovedfunnene.

I kapittel 4 omtaler vi de lokale forholdene knyttet til påtalekraft, produksjon og saksbehandlingstid. Påtalekraften er blitt styrket de senere årene samtidig som antall hovedforhandlinger er synkende. Antall rettsdager holder seg relativt stabilt. Frifinnelsesprosenten er totalt stabil og akseptabel på 7,3 prosent. Frifinnelsesprosenten knytte til voldssaker er imidlertid stigende og gir grunnlag for bekymring.

En stor andel av påtalejuristene har over 7 års erfaring, men samtidig er det ansatt mange nye jurister de siste to årene som gir utfordringer knyttet til kompetanse. Det er ansatt flere politiadvokat 2 som har fått frigitt tid til fagutvikling.

Antall saker totalt er jevnt synkende og er sammenfallende med nasjonale tall. Antall påtaleavgjørelser er også synkende og er forventet ut fra et mindre sakstilfang. Samtidig er påtalekraften styrket de siste årene.

Det gjennomføres nå færre tilrettelagte avhør enn tidligere og skyldes at politiet har innarbeidet bedre rutiner vedrørende vurderingsgrunnlaget for tilrettelagt avhør.

Antall klager på politiets avgjørelser er stigende, men også forventet etter at politiet har fått delegert mye av den primære påtalekompetansen knyttet til henleggelse.

Saksbehandlingstiden totalt holder seg relativt jevnt med en liten tendens til å gå nedover de siste årene, noe som er positivt. Særlig gledelig er det at saksbehandlingstiden for seksuallovbrudd går markant ned de siste årene. Dette må skyldes politidistriktets målrettede innsats på dette området knyttet til teamstruktur og etterforskningsledelse. En er imidlertid bekymret for oppklaringen knyttet til disse lovbruddene som ikke er økende.

Oppklaringsprosenten er jevnt over synkende for alle lovbruddkategorier. Den synkende oppklaringen gjelder også de alvorlige og prioriterte forholdene. Størst bekymring knytter det seg til voldssaker med frist som både har en stigende saksbehandlingstid og en synkende oppklaringsprosent.

Teammodellen har nok hatt en klar positiv innvirkning på saksbehandlingstiden og det vil nok ta tid før en kan se om denne organiseringen også vil kunne ha innvirkning på oppklaringsprosenten. Politidistriktet bør imidlertid intensivere arbeidet med å implementere

en formålsstyrt etterforskingen. Dette er krevende og det er nødvendig med klar forankring hos ledelsen for at organisasjonen skal kunne makte å implementere en slik arbeidsmetode.

Det må fremheves at politidistriktet har en lav saksbehandlingstid for saker som gjelder unge lovbrytere, og den er vesentlig under kravet på 42 dager. Samtidig makter distriktet å opprettholde den høye oppklaringsprosenten på rundt 85 prosent.

I kapittel 5 går vi gjennom de sentrale prioriteringene. Når det gjelder voldslovbrudd knytter det seg bekymring til oppklaringsprosenten som ligger under det nasjonale gjennomsnittet. Det samme gjelder seksuallovbrudd. I relasjon til hatkriminalitet er det rapportert om kompetanseutfordringer i organisasjonen. På samme måte som ved sist inspeksjon er det vanskelig å hente ut statistikk knyttet til politidistriktets innsats mot organisert kriminalitet. Verdt å merke seg er at antall registrerte saker som gjelder grov narkotika har ikke blitt færre, til stross for at det gjort innskjerpinger i politiets adgang til å benytte tvangsmidler i narkotikasaker.

Antall saker som gjelder ildspåsettelse og utgjør en fare for allmennheten holder seg også stabilt. Saksbehandlingstiden er lav og vesentlig lavere enn snittet for lovbrudd totalt i distriktet. Det knytter seg noe bekymring til den forholdsvis lave oppklaringsprosenten for disse forholdene, særlig tatt hensyn til den lave saksbehandlingstiden. Det er viktig at sakene etterforskes grundig og at ikke effektivitet blir det viktigste parameter.

Når det gjelder menneskehandel har politidistriktet valgt å dedikere en egen gruppe som arbeider målrettet mot dette problemområdet. Det rapporteres fremdeles om at det er utfordringer knyttet til å komme i posisjon i forhold til ofre som er utsatt for denne kriminaliteten.

Miljøkriminalitet er et annet område hvor det er krevende å hente ut relevant og sikker statistikk. Politidistriktet har egen avdeling som har ansvaret for disse sakene og ut fra enkeltsaksbehandling holder disse sakene jevnt over en høy kvalitet.

I år gjør embetet en egen inspeksjon av arbeidslivskriminalitet. Inspeksjonen er koordinert av Riksadvokaten. I den forbindelse er det gjort en gjennomgang av flere saker innrapportert av skatteetaten som arbeidslivskriminalitet. I det alt vesentlige er sakene adekvat behandlet. Inspiserende statsadvokater har også for dette området avdekket at det er utfordringer med å skaffe en oversikt over relevante saker idet det ikke foreligger et automatisert register eller oversikt over slike saker. En blir henvist til manuell lister. Politidistriktets innsats har også hovedsakelig vært rettet mot forebygging. Denne strategien har hatt vekslende suksess og det er derfor nå besluttet å opprette en egen etterforskningsgruppe som skal ha ansvaret for disse sakene.

I kategorien økonomisk kriminalitet er det også utfordringer å skaffe til veie et tilstrekkelig sikkert og godt statistikkmateriale, særlig hva er å anse som alvorlige økonomiske saker idet en stor del av kategorien økonomisk kriminalitet omfatter ordinære kriminelle handlinger og ikke er en del av de sentrale prioriteringene.

Den samme utfordringen gjelder IKT- kriminalitet. Ved den stikkprøven som vi har foretatt knytter det seg noe bekymring til at en stor andel av sakene som gjelder IKT kriminalitet henlegges på grunn av saksbehandlingskapasitet. Det skal gjennomføres en egen inspeksjon av politidistriktets avdeling for digitalt politiarbeid.

Statistikk som gjelder inndragning er under utvikling og utarbeiding for å skaffe til veie mer presise tall. Politidistriktet har, i tillegg til en inndragningsekspert på FEE, ansatt to inndragningsekspert på de to største driftsenhetene. Dette er en viktig og riktig satsing.

I kapittel 6 var det tiltenkt å se nærmere på de overordnede tallene knyttet til politiets bruk av tvangsmidler. På samme måte som sist er det heller i år ikke mulig, etter vår kunnskap, å hente ut presise og relevante tall knyttet til politiets maktbruk overfor borgerne.

I kapittel 7 gjennomgås de hovedfunn som er påpekt i denne rapporten. Som sist år er hovedfunnet at det er krevende å hente ut tall fra politiets system knyttet til Riksadvokatens sentrale prioriteringer. Konkret har vi påpekt 7 punkt som er både positive og negative. De negative punktene knytter hovedsakelig til kvaliteten ved etterforskningen og kompetanse. Politidistriktet er gitt frist for å kommentere disse funnene og presentere eventuelle tiltak.

2 Innledning

Rogaland statsadvokatembeter har et fagansvar overfor Sør-Vest politidistrikt. Embetet og er også tilsynsmyndighet. Inspeksjonene, eller tilsyn, er sentrale for embetets fagledelse og danner grunnlaget for identifisering av aktuelle fagledelsestiltak.

Ved lovendringen av 18 juni 2021 nr. 122¹ er statsadvokatenes tilsyn og fagansvar blitt en sentral del av statsadvokatenes hovedoppgaver. Riksadvokaten har besluttet å delegerer en større del av primærkompetansen til politiet² og intensjonen er at statsadvokaten har fått frigitt kapasitet til å utøve fagledelse overfor politiet. Det skal bemerkes at statsadvokatene tidligere også har bedrevet aktiv fagledelse.

For å sikre en lærende organisasjon, som påtalemyndigheten må være, og for å sørge for at statsadvokatens fagledelse treffer godt og riktig, er det sentralt at statsadvokatene sørger for en fagledelse som ikke kun begrenser seg til enkeltsaker og enkelte ansatte i politiet.

Embetet gjør flere inspeksjoner og tilsyn av politidistriktet, samt gjennomfører flere fagledelsestiltak. Et av de sentrale tilsynene som føres er en kvalitetsundersøkelse av de saker som gjelder mishandling i nære relasjoner som kommer inn til statsadvokatenes kontor. Det er også gjort en nærmere analyse av frifinnelsesprosenten som ble avdekket for denne sakskategorien³.

Denne inspeksjonen er ikke en nærmere analyse av de bakenforliggende forhold i politidistriktet, men snarere ment som en overordnet gjennomgang av politiets straffesaksbehandling for å kunne følge med på kriminalitetsutviklingen og danne grunnlag for en mer kvalifisert vurdering av hvilke nærmere inspeksjoner som er nødvendig å utføre. I tillegg er denne inspeksjonen ment å bedre sette embetet i stand til å delta i POD sin styringsdialog med politimesteren.

Det er et uttalt mål for påtalemyndigheten at straffesaksbehandlingen skal ha høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Embetets generelle inspeksjon tar særlig sikte på å undersøke hvordan politidistriktet arbeider for å nå disse målene. Målene er overordnede og generelle og griper inn i stort sett alle sider ved politiets virksomhet og inspeksjonen må derfor begrenses til enkelte tema innenfor politidistriktets virksomhet.

Riksadvokaten utgir årlig et prioriteringsrundskriv.⁴ De sentrale prioriteringene har hovedsakelig stått fast de siste årene, med enkelte justeringer. Når det nå gjennomføres en egen inspeksjon knyttet til den generelle kriminalitetsutviklingen og straffesaksbehandlingen i

¹ Strpl § 57, siste ledd.

² Riksadvokatens rundskriv 2/2022 – delegasjonsrundskrivet

³ Inspeksjon Overordnede mål- og prioriteringer 2021

⁴ Riksadvokatens rundskriv 1/2022 – mål og prioriteringer

politidistriktet er det naturlig å knytte vår inspeksjon tett til de føringer og prioriteringer som er gitt av Riksadvokaten i prioriteringsrundskrivet.

Det er klart at en fullstendig analyse og vurdering av politidistriktets virksomhet, målt opp mot rundskrivet, ikke er mulig innenfor rammene av denne inspeksjonen. Vi har derfor valgt å foreta en vurdering og analyse på et overordnet nivå, hvor vi i all hovedsak peker på trender og utvikling i distriktet. Vi har valgt å trekke frem enkelte tiltak og utviklingstrekk, enten fordi vi mener det er indikasjoner på at det foreligger forhold som gir grunn til bekymring, eller at det utføres arbeid som utmerker seg særlig positivt i forhold til en effektiv straffesakspleie med høy kvalitet. Intensjonene med denne inspeksjonen er derfor ikke å gi et fullstendig bilde, men snarere å berede grunnen for nærmere inspeksjoner av enkelttema og dialogsamtaler med politiet.

Inspeksjonen ble gjennomført av statsadvokat Oddbjørn Søreide, men vurderingene og analysene er diskutert med embetsleder som slutter seg til disse. Inspeksjonen ble gjennomført med stor velvilje og bistand fra politidistriktet. All nødvendig informasjon og bistand ble gitt, og ønskelig personell ble stilt til vår disposisjon. Påtaleledelsen har bidratt positivt til de undersøkelsene som vi har ønsket gjennomført.

Det må påpekes at en slik overordnet inspeksjon av politidistriktet er krevende, idet en systematisk gjennomgang og analyse av politidistriktet ligger i ytterkant av den tradisjonelle rolle og kompetanseområdet for statsadvokatene.

3 Metode

Statsadvokatene, med Riksadvokaten i spissen, er øverste fagmyndighet for politiet. Det er i denne kapasiteten vi gjennomfører inspeksjoner av politidistriktet. Rammene for inspeksjonene angis indirekte i Riksadvokatens prioriteringsdirektiv. Utenfor vårt mandat ligger politiets organisering og resurssetting. I den grad dette direkte får innvirkning på straffesaksbehandlingen finner vi allikevel at vi har mandat til å vurdere dette. Disse områdene tilligger ellers Politimesteren og Politidirektoratet å bestemme, innenfor de rammer som er angitt av justisdepartementet og Riksadvokaten.

Som bakteppe til inspeksjonen er vår alminnelige oppfatning og vurdering knyttet til enkeltsaksbehandling. I den grad det er relevant er disse erfaringene og synspunktet trukket inn i den nærmere vurderingen av kvaliteten på enkeltområdet. Dette er gjort for å kunne sette våre konkrete funn i perspektiv og sammenheng med den øvrige saksbehandlingen, og har i så måte influert vurderingene, men ikke vært styrende.

For å få en oversikt over straffesaksutviklingen i politidistriktet har vi benyttet PAL for STRASAK og Monitor. I tillegg har vi fått bistand av politidistriktet til å oversende forskjellig lokal statistikk som ikke er mulig å hente ut fra PAL. Tall knyttet til politidistriktet i denne rapporten er hentet fra PAL for STRASAK. De nasjonale tallene er hentet fra PSV – monitor idet det ikke er mulig å hente ut nasjonale tall fra PAL. Vi har også selv lagt ned et ikke ubetydelig arbeid i å innhente tallmateriale, og organisere og bearbeide dette i Excel. Bearbeiding har vært nødvendig, idet Monitor og PAL med forhåndsdefinerte søk og oversikter svarer ut politiets løpende kontroll med straffesaksbehandlingen. For å kunne gjøre en nærmere analyse knyttet til Riksadvokaten sine prioriteringer har det vært nødvendig å tilpasse tallmaterialet. I dette ligger det ikke en anførsel om at politiet ikke foretar de riktige prioriteringene, men at det er ikke alle ferdiganalyser som kan benyttes til å analysere trender og utvikling i straffesaksbehandlingen. Dette gjelder særlig når det ønskelig å se på saksforhold som grenser til de prioriterte sakene.

Dette er andre året at embetet utfører en slik systeminspeksjon. Fjorårets inspeksjon gav embetet god innsikt i den overordnede straffesaksbehandlingen ved politidistriktet og var nyttig både for å planlegge årets inspeksjoner og fagledelsestiltak og bidro i den årlige styringsdialogen mellom politidistriktet og POD. I år var det en tanke å videreutvikle inspeksjonen. Dette har måttet stilles i bero, da det har vært nødvendig å gjennomføre tvangsmiddelinspeksjoner som en følge av føringer fra Riksadvokaten. Embetet har også måttet begrense aktiviteten da to statsadvokater har måttet vie hele sin tid til en større straffesak og antall statsadvokathjemler er redusert.

Som tidligere år er det også i år avdekket vansker med å hente ut tilfredsstillende tall fra prioriterte områder som gjelder blant annet hvitvasking, miljøkriminalitet, IKT-kriminalitet og arbeidslivskriminalitet. Dette knytter seg særlig til at disse kriminalitetsområdene langt på vei er forøvelsesmåter eller modus og knytter seg ikke til konkrete straffebestemmelser.

Som tidligere år var det ønskelig å se nærmere på tvangsmiddelbruk i politidistriktet. Det er ikke mulighet for å hente ut tall som gjelder politiets bruk av tvangsmidler. Det mangler rett og

slett en funksjon for å hente ut de data som er i systemene. Dette er bekymringsfullt med tanke på påtalemyndighetens rolle som legalitetskontrollør.

Inspeksjonen baserer seg også på intervju med fungerende påtaleleder i politidistriktet. Det er også gjennomført intervjuer med gruppeledere for påtale. I tillegg har vi gjennomført en rekke mer uformelle samtaler med nøkkelpersonell som i det daglige arbeider i straffesakspleien.

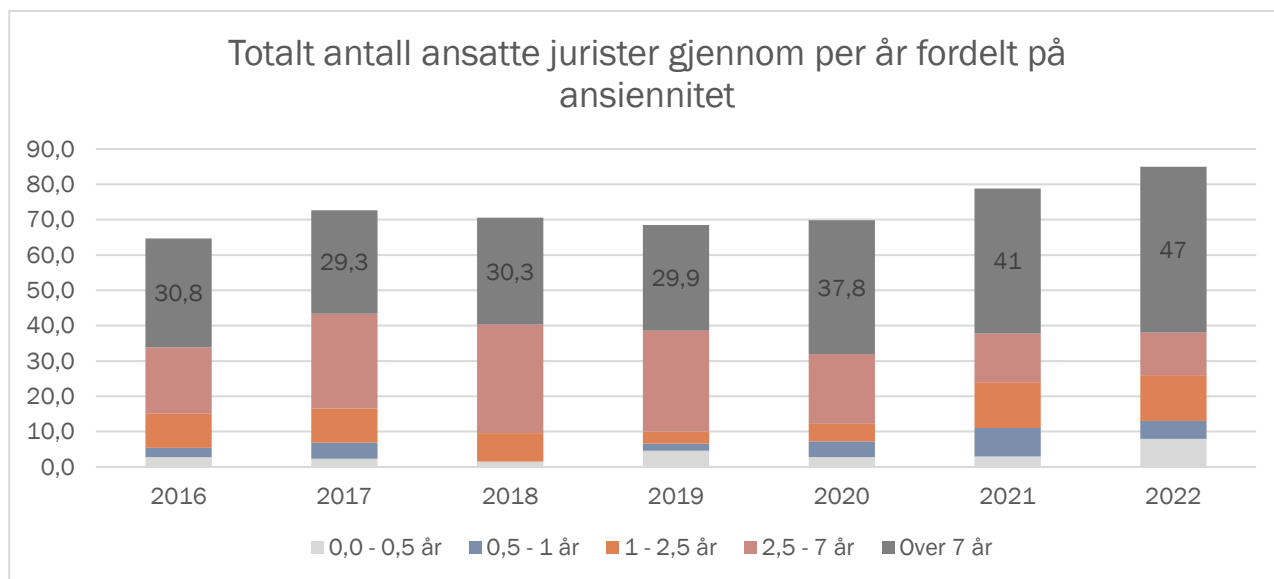
4 Påtalekapasitet i politidistriktet

4.1 Bemanning og kompetanse

I forbindelse med inspeksjonen er det hentet inn opplysninger om antall ansatte påtalejurister. Dette fremgår fra tabellen under. Det har gjennom flere år vært en bekymring knyttet til turnover og manglende kompetanse i påtalemyndigheten i politiet. I den forbindelse er det bedt om tall knyttet til ansiennitet og antall nytilsettinger.

Bemanning	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall juristhjempler i snitt per år	64,1	71,6	70,1	68,4	69,6	72,9	80,0
Antall nytilsatte jurister	5	1	3	9	4	12	13

Som det fremgår av tabellen har antall ansatte jurister i snitt per år vært stigende. Økning i antall juriststillinger har i snitt vært på 20 prosent. Antallet 80 er forventet ved årsslutt 2022. Samtidig rapporteres det en markant økning i antall nytilsatte. Vi ser både fra 2021 og 2022 at antall nytilsatte har vært stor. For 2022 utgjør antall nytilsatte 20 prosent av ansatte i snitt for året. For 2021 utgjør antall nytilsatte 27 prosent.

Samtidig ser vi at antall ansatte med over 7 års ansiennitet er stigende gjennom årene. Det kan fremstå som politidistriktet har utfordringer med å beholde ansatte som har i området 2,5 til 7 års ansiennitet, og erstatter disse med nytilsatte.

Det er vanskelig å trekke noen entydig konklusjon ut fra de tallene som er gjort tilgjengelig. Ut fra tallmaterialet utgjør over halvparten av antall jurister ansatte med mer enn 7 års erfaring. Dette er positivt. Samtidig må det nok også legges til grunn at flere av disse sitter i ledende stillinger og ikke håndterer straffesaker, verken i etterforskningsfasen eller som aktor, med enkelte unntak.

Samtidig utgjør antall nytilsetninger en ikke ubetydelig merbelastning og for organisasjonen. Normalt tar det en del tid før nytilsatte finner seg til rette i rollen som både aktor og etterforskningsleder. Det er noe bekymring knyttet til at antall nytilsetninger har tatt seg vesentlig opp de siste årene, selv om dette også representerer en reell økning i antall juristhjemler og påtalekraft.

Når det er sagt er statsadvokaten klar over at politidistriktet de senere årene har investert mye tid og ressurser i opplæring av nytilsatte. Det er utarbeidet et godt opplæringstilbud. Det er også ansatt flere politiadvokat 2 som skal ha et særlig fagansvar og har fått frigitt tid og kapasitet til dette.

Fra vår inspeksjon i 2021 hitsettes:

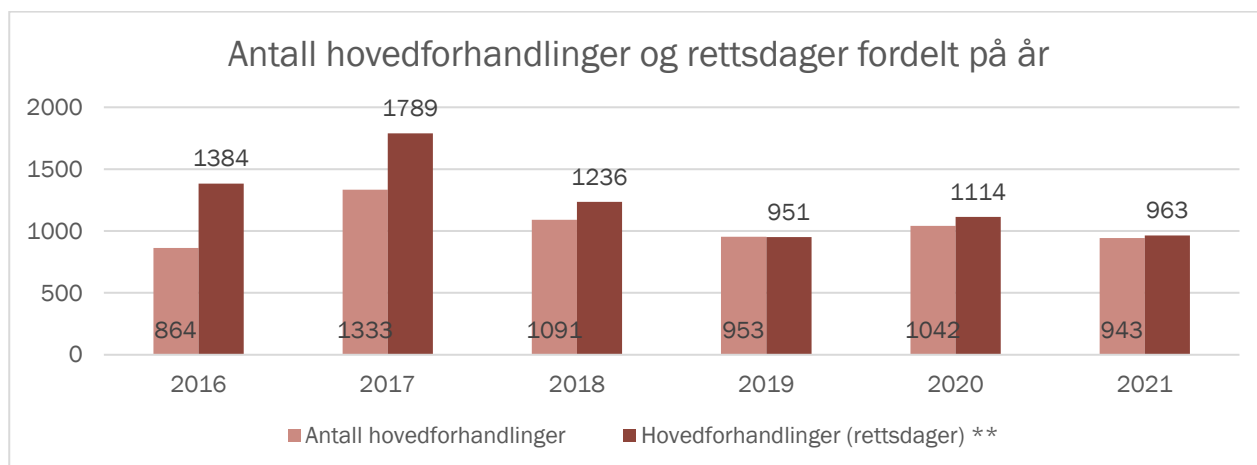
Utfordringen fremover, blir som tidligere, å beholde de erfarne ansatte. Dette har stor innvirkning på produksjon, og ikke minst, kvaliteten i straffesakspleien. De erfarne juristene må også motiveres til å stå i sentrale fagstillinger og ikke kun benyttes til spesialiststillinger og stillinger med ledelsesansvar. Det er ikke innhentet tall knyttet til hvor i organisasjonen de erfarne politijuristene er plassert, men ut fra det rapporterte er det kun unntaksvis at erfarne jurister er tilknyttet påtalegruppene som har ansvaret for sakene ved GDEene.

Dette har fremdeles gyldighet.

4.2 Aktorering

Tallene som gjelder aktorering er forbundet med usikkerhet da de knytter seg delvis til manuelle rapporteringsrutiner.

Antall hovedforhandlinger holder seg stabilt over de siste årene, det samme må sies om antall rettsdager, selv om det må påpekes at det siden 2017 har vært en nedadgående trend. Det synes som hovedforhandlingen i det alt vesentlige er kortere enn tidligere. Dette er også ønskelig.

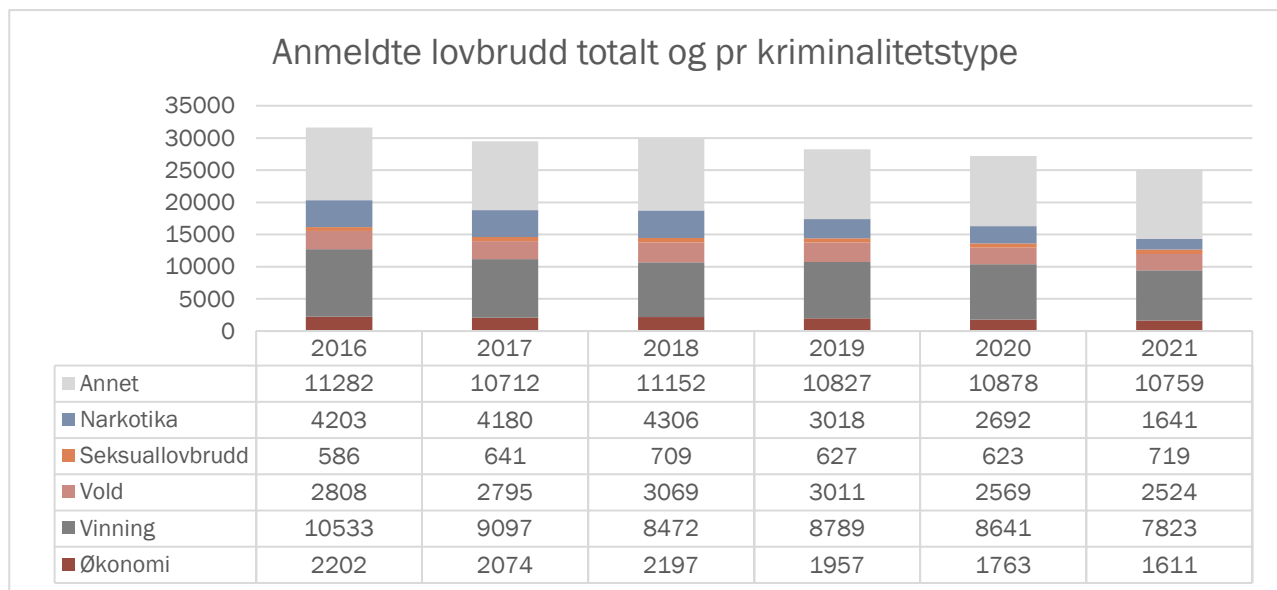

En registrer at trenden knyttet til benyttelse av fengslinger er nedadgående for både førstegangsfengslinger og refengslinger.

Kriminalitetstype frifinnelser	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Økonomi	6,50 %	3,20 %	14,80 %	6,70 %	7,20 %	5,80 %
Vinning	7,50 %	9,30 %	8,10 %	7,20 %	7,30 %	9,20 %
Vold	11,90 %	12,90 %	11,50 %	11,60 %	14,50 %	12,20 %
Seksuallovbrudd	14,00 %	20,80 %	9,80 %	10,30 %	10,90 %	3,30 %
Narkotika	2,70 %	2,10 %	3,50 %	2,40 %	1,50 %	6,10 %
Lovbrudd totalt	5,60 %	6,20 %	6,70 %	6,20 %	7,30 %	6,90 %

Frifinnelsesprosenten ligger relativt stabilt på et overordnet nivå. Total frifinnelsesprosent på 7,9 fremstår som akseptabelt. Når det gjelder frifinnelsesprosenten for de enkelte kriminalitetstyper vises det til kapittel 5 om de sentrale prioriteringene.

4.3 Saksmengde

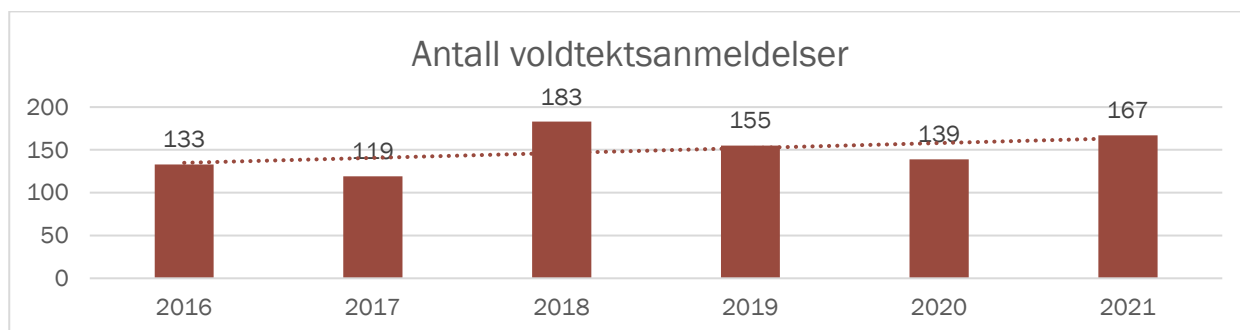

Politidistriktet har over flere år, som landet for øvrig, hatt en totalnedgang i antall anmeldte lovbrudd. Størst nedgang prosentvis er narkotikasaker på 60 prosent færre saker siden 2016. Vinningssakene er redusert med 25 prosent siden 2016. Den største nedgangen i antall narkotikasaker er fra 2019 til i dag. Det har sammenheng med føringene gitt av Riksadvokaten i brev av 9. april 2021. Ut fra tall så er trenden hva gjelder opprettelsen av narkotikasaker ytterligere fallende for inneværende år.

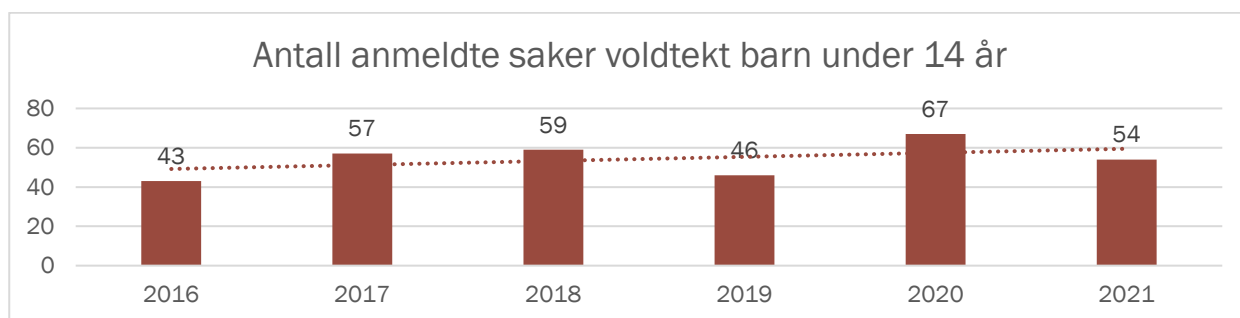
Narkotika grov (703, 752 og 755)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antall anmeldte saker (registrert)	89	79	58	59	70	67

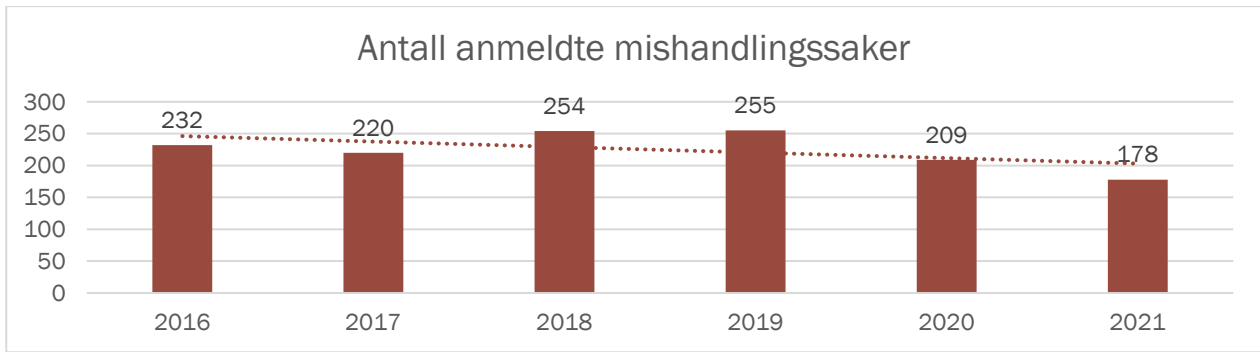
Som det fremgår av tabellen over har antall registrerte saker som gjelder grov narkotikaovertrødelse i samme tidsperiode holdt seg stabil. Nedgangen i antall narkotikasaker knytter seg i det alt vesentlige til de mindre alvorlige narkotikasakene. Det skal også bemerkes at politiet i det alt vesentlige har samme avdekking av alvorlige narkotikasaker til tross for den innskjerping i retningslinjer vedrørende bruk av tvangsmidler i narkotikasaker. Det er muligens prematurt å konkludere, det er uansett gledelig at politiet har maktet å avdekke like mange grove narkotikasaker som forut for retningslinjene. Uansett kan det vel legges til grunn at tallmaterialet knyttet til narkotika ikke kan tas til inntekt for at det er mindre narkotika i samfunnet.

Trenden knyttet til antall anmeldte voldtektssaker er fremdeles stigende. Det er ønskelig fra samfunnets side at slike saker anmeldes til politiet. Det er klart at slike saker medfører et ikke ubetydelig ressursuttak hos politiet og sakene er krevende å etterforske.

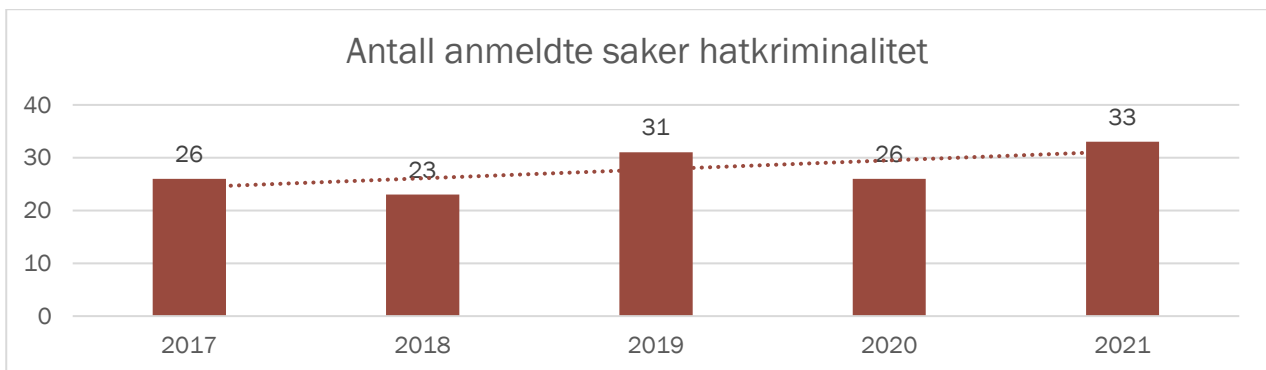

Når det gjelder voldtekt av barn under 14 år er også trenden for denne sakstypen stigende.

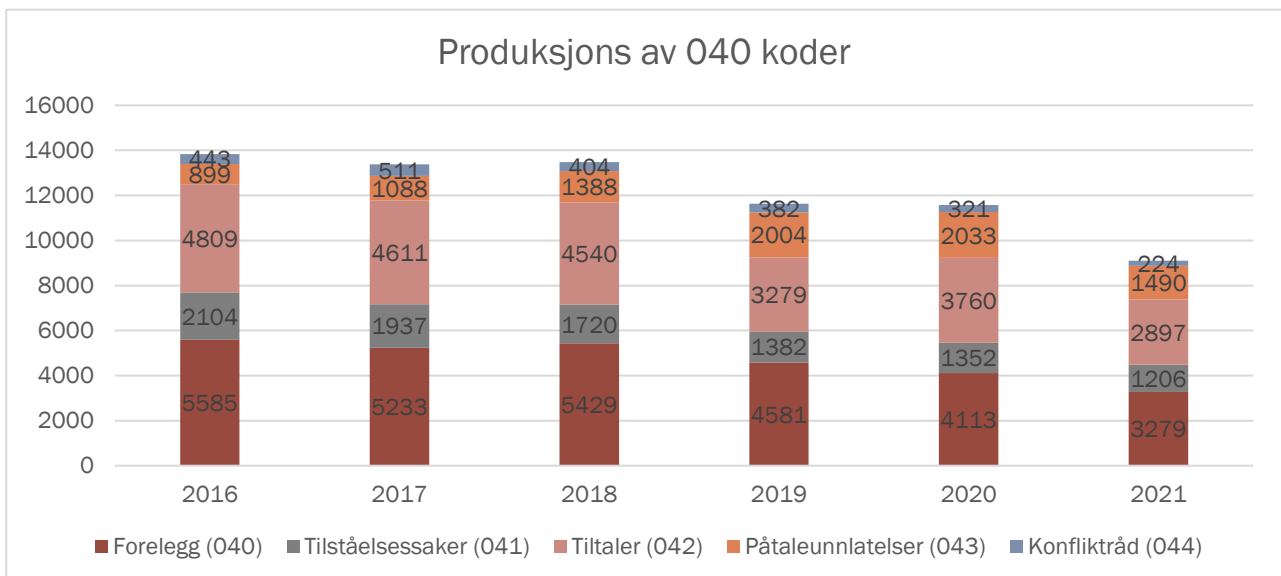

Antall mishandlingssaker er synkende og det er noe overraskende da det var en forventning til at denne sakstypen ville få en økning ifbm pandemien.

Antall anmeldelse for hatkriminalitet er stigende og gir uttrykk for at flere melder slike forhold til politiet. Det er ikke grunnlag for at tallene gir uttrykk for et økt omfang av kriminaliteten, heller snarere en bevissthet i samfunnet for at slike saker skal meldes til politiet.

4.4 Produksjon

Antall påtaleavgjørelser er synkende og er sammenfallende med at antall saker som anmeldes også er synkende. Det skal da bemerkes at trenden knyttet til anmeldelse for de mer alvorlige sakene er stigende. Det er derfor ikke nødvendigvis noen korrelasjon mellom at det anmeldes færre saker og at det dermed er mindre å gjøre for politiet, snarere tvert om.

Antall tilståelsesaker har hatt størst nedgang med hele 42 prosent, men utgjør prosentvis relativt den samme andelen som i 2016 (hhv 14 prosent for 2021 og 16 prosent for 2016).

Tilrettelagte avhør	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antall avhør	257	583	643	692	600	482	436

Etter en topp i 2018 har antall tilrettelagte avhør sunket. Det skal påpekes at tallene ikke nødvendigvis medfører helt riktighet da det er avdekket svakheter med rapporteringsrutinene. Men trenden kan nok legges til grunn. Forklaringen som er gitt fra politiet er at det nå er mer bevissthet for hvilke saker og omstendigheter en finner grunn til å gjennomføre tilrettelagte avhør. Det har også blitt innført bedre rutiner for forundersøkelser for å vurdere behovet for tilrettelagte avhør. Gjennomføringen av tilrettelagte avhør representerer fortsatt et ikke ubetydelig ressursuttak for politiet.

Antall klager på politiets henleggelse fordelt på sakstype	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Økonomi	20	33	37	39	75	69	68
Vinning	40	30	31	36	34	45	57
Vold	71	92	95	126	110	93	133
Seksuallovbrudd	21	50	49	69	51	56	72
Narkotika	3	7	1	6	3	1	6
Annet	106	89	92	193	119	147	179
Totalt klager	261	301	305	469	392	411	515

Antall klager på politiets avgjørelser har holdt seg stabilt de siste årene, med en liten økning de siste årene. Dette er også naturlig da statsadvokaten i 2020 fordelte henleggelseskompetansen for saker uten rettslig siktelse til politiet.⁵ Det knytter seg en forventning om flere klager på politiets avgjørelse siste halvdel av 2022 og neste år, da riksadvokaten ved rundskriv av⁶ fordelte påtalekompetanse for langt flere forhold til politiet.

⁵ Brev av 14.08.2020 – Rogaland statsadvokatembeter til Sør-vest politidistrikt

⁶ Riksadvokatens rundskriv 2/2022 - delegasjonsrundskrivet

Bruk av kapasitetshenleggelse	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Økonomi	48	65	55	54	278	289	244
Vinning	52	54	9	34	274	428	178
Vold	7	17	6	7	45	36	8
Seksuallovbrudd	3	2	0	1	3	0	1
Narkotika	59	61	6	18	109	330	12
Annet	42	66	17	51	186	388	92
Totalt	211	265	93	165	895	1471	535

Riksadvokaten har gitt føringer for bruk av kapasitetshenleggelse⁷ og det ble i 2019 gitt aksept av politimesteren at det i større grad kunne benyttes kapasitetshenleggelse. Det registreres at det i 2021 er benyttet svært få kapasitetshenleggelse sammenlignet med tidligere år. En vil anta at dette skyldes at restansesituasjonen til politidistriktet er bedre og pandemisituasjonen som har medført et mindre sakstilfang og aktivitet i samfunnet. Samtidig ser en av tabellen under at antall henleggelse som gjelder åpenbart grunnløs eller ikke rimelig grunn har tatt seg opp.

Det skal også tillegges at saker som gjelder vold og seksuallovbrudd som det klare utgangspunkt ikke skal henlegges av kapasitetsmessige årsaker. Hvilke saker dette gjelder har vi ikke foretatt en nærmere undersøkelse av.

Antall saker avgjort med "åpenbart grunnløs" - kode 104 og "ikke rimelig grunn" - kode 106	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Økonomi	58	108	91	142	137	163	186
Vinning	89	62	71	98	79	72	85
Vold	32	49	47	76	79	58	63
Seksuallovbrudd	5	3	5	11	15	16	22
Narkotika	10	6	19	28	18	5	10
Annet	116	185	166	335	261	237	423
Totalt	310	413	399	690	589	551	789

Som det fremgår av tabellen over er flere saker som gjelder seksuallovbrudd og vold henlagt med kodene 104 og 106. Dette er, dersom kodene er anvendt riktig, en ønsket utvikling. Det er viktig at politiet identifiserer saker som ikke har oppklaringspotensiale tidlig og avslutter etterforskning så tidlig som mulig for å frigjøre ressurser til andre prioriterte saker.⁸ Men det er viktig at politiet ikke benytter denne henleggelsesgrunnen til å maskere reelle kapasitetshenleggelse.

⁷ Riksadvokatens rundskriv 3/2016 – Henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet mv.

⁸ Riksadvokatens rundskriv 1/2022 – Mål og prioriteringer

4.5 Saksbehandlingstid

Kriminalitetstype	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Økonomi	241	245	293	146	250	298	192
Vinning	119	126	109	97	90	93	90
Vold	141	130	137	126	152	172	151
Seksuallovbrudd	139	158	165	199	238	214	130
Narkotika	124	114	105	94	127	146	156
Lovbrudd totalt	114	111	110	101	119	131	119

Etter flere år med økende trend vedrørende saksbehandlingstid synes det som distriktet har fått kontroll og snudd den negative trenden, selv om det per nå er for tidlig å konkludere. Det registreres at den største reduksjonen i saksbehandlingstid er knyttet til seksuallovbrudd og økonomisaker. Statsadvokaten er klar over at det over flere år har blitt jobbet aktivt med saksbehandlingen på økonomiseksjonen og det kan synes dom det etter hvert har lønnet seg. Vi har ikke foretatt noen nærmere undersøkelser knyttet til økonomisakene.

Når det gjelder seksuallovbrudd er vi orientert, og for så vidt også involvert i det arbeidet som gjøres knyttet til etterforsningsledelse både på den politifaglige og påtalefaglige siden. Politimesteren har besluttet innført en såkalt tema-modell for samhandling i etterforsningsgruppene. Det som er rapportert er at det er nettopp innenfor miljøene som etterforsker seksuallovbrudd at dette arbeidet har kommet lengst. Dette fremgår klart av tabellen under.

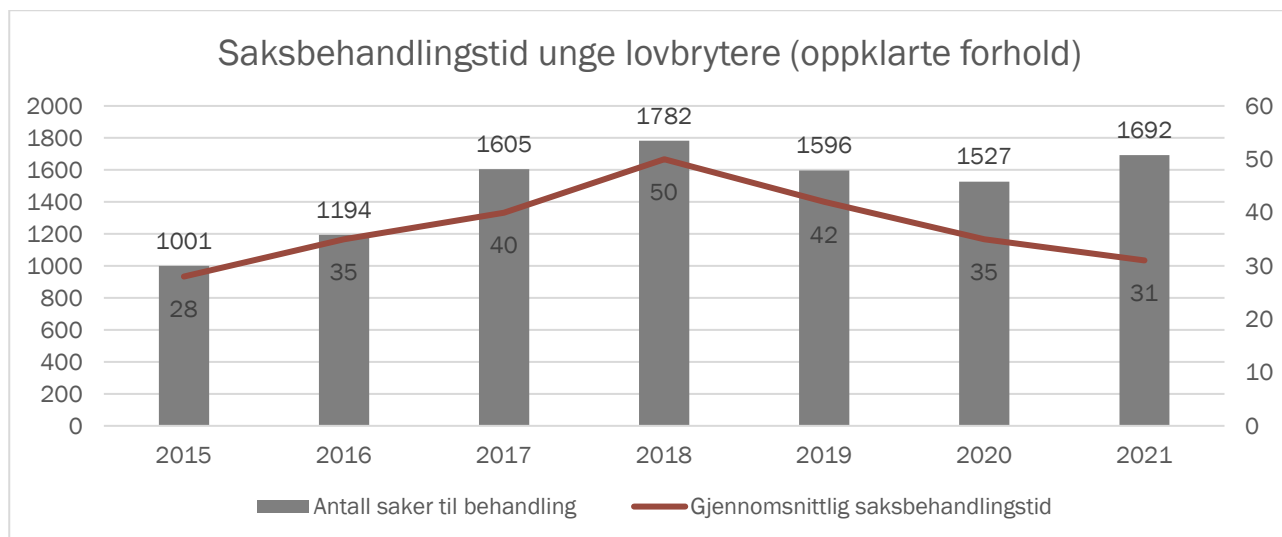
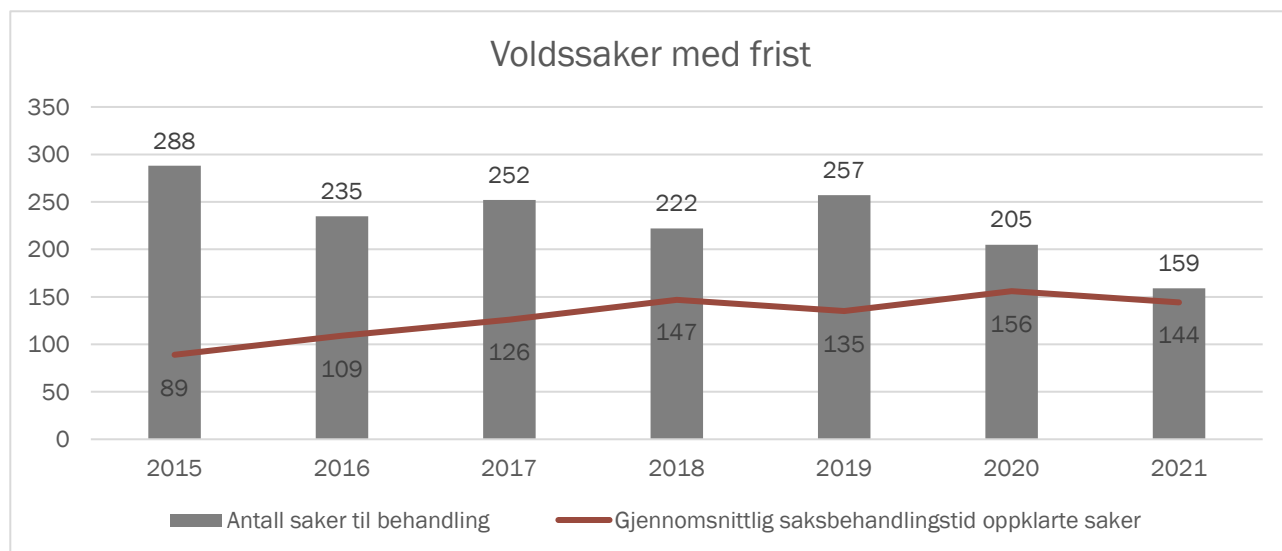
Voldtekt (oppklarte saker)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid	229	178	209	162	167	156	122
Antall saker til behandling	126	125	118	162	160	177	153

Når det gjelder voldssaker så er trenden derimot negativ. Fristen for enkelte voldskategorier er 90 dager. Tallmaterialet gir grunnlag for bekymring, selv om trenden synes å ha flatet noe ut. Dette ble også påpekt ved fjorårets inspeksjon.

Disse sakene etterforskes i all hovedsak ved de lokale GDEene. Det er ved disse enhetene i en årrekke rapportert om kapasitetsutfordringer og kompetanseutfordringer både hos etterforskere og påtalejurister. Det er ikke uvanlig at personell ved disse avdelingen har svært begrenset erfaring. Det knyttes ytterligere bekymring til dette da det er rapportert at disse avdelingen har utfordringer også med styring og etterforsningsledelse. Det ble i 2020 gjort en egen inspeksjon av disse sakene og det var også da bekymring knyttet til fremdrift og etterforsningsledelse. Det vises også til at kvaliteten på etterforskingen også kan ha gitt seg utslag i oppklaring og frifinnelsesprosent. Både saker som gjelder kroppskrenkelse og kroppsskade har synkende oppklaringsprosent.

Når det gjelder frifinnelser så har denne steget fra 13,9 prosent i 2020 og til hele 21,3 prosent i 2021. Det kan ikke utelukkes at det siste tallet skyldes enkelte saker med flere fornærmede og eller tiltalte. Men skulle denne utviklingen feste seg er dette svært uheldig.

Voldssaker, og særlig kroppsskadesaker, har ofte stor innvirkning i livene til dem det gjelder og er egnet til å skape usikkerhet og utrygghet i samfunnet. Det er svært viktig at politiet sørger for at disse sakene får den prioritet som de skal ha og arbeider målrettet for å sikre god kvalitet og effektivitet ved etterforskning av voldslovbrudd.

Når det gjelder saksbehandlingstid for unge lovbytere er trenden klart nedadgående og klart under den frist som er satt på 42 dager. Dette til tross for at antall påtaleavgjorte saker har økt. Her ligger politidistriktet også klart under det nasjonale gjennomsnittet på 40 dager.

4.6 Oppklaring

Kriminalitetstype	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Økonomi	24,0 %	31,6 %	41,8 %	24,7 %	26,8 %	26,0 %
Vinning	22,7 %	24,3 %	23,1 %	21,7 %	21,6 %	21,6 %
Vold	58,8 %	55,2 %	56,4 %	55,3 %	53,7 %	53,9 %
Seksuallovbrudd	62,4 %	60,3 %	62,7 %	61,9 %	55,6 %	56,7 %
Narkotika	81,1 %	80,1 %	78,2 %	77,5 %	73,6 %	69,4 %
Lovbrudd totalt	51,2 %	52,3 %	51,6 %	50,2 %	49,1 %	48,5 %

Tabellen over viser at oppklaringsprosenten har en fallende trend for alle kriminalitetstyper også sett under ett. Oppklaringsprosenten for voldslovbrudd har vært fallende siden 2017 som tabellen under viser.

Kriminalitetstype	2017	2018	2019	2020	2021
Krenkelser og skade mot kropp og helse	50,80 %	49,60 %	48,50 %	50,80 %	46,20 %

Det er hentet ut tall for enkelte prioriterte saksområder. Det viser at alle kriminalitetstypene, også de alvorlige, har hatt en fallende trend hva gjelder oppklaringsprosent. Det er også en bekymring at volds sakene samtidig har en stigende trend hva gjelder saksbehandlingstid og ligger langt over målet på 90 dager, jfr kapittel 4.5.

Det må fremheves at oppklaringsprosenten hva gjelder unge lovbrøyttere holder seg jevnt høyt på i området 85 prosent som må sies å være høy.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Seksuell omgang barn 14-16	94,6 %	77,4 %	87,2 %	61,5 %	78,0 %	74,4 %
Voldtekt av barn U-14	79,5 %	56,4 %	62,5 %	59,7 %	57,4 %	50,8 %
Grov kroppsskade (også med dødsfølge)	80,8 %	86,7 %	75,0 %	73,9 %	64,3 %	66,7 %
Fremkalling av fare for allmenheten (mordbrann)	80,8 %	86,7 %	75,0 %	73,9 %	64,3 %	66,7 %

Det kan være mange forklaringer på hvorfor den generelle tendensen er en fallende oppklaringsprosent. Og det må tillegges at trenden også nasjonalt er fallende. For politidistriktet er det verdt å merke seg at samtidig som saksbehandlingstiden har bedret seg har oppklaringsprosenten falt. Det er ikke nødvendigvis slik at disse to forholdene har direkte innvirkning på hverandre.

Team - modellen har blitt innført i store deler av politidistriktet. En vil anta at denne modellen for samhandling og organisering av etterforskingen har hatt en direkte positiv konsekvens for saksbehandlingstiden. Imidlertid vil nok en slik modell, i seg selv, ikke nødvendigvis får direkte innvirkning på kvaliteten og oppklaringsprosenten umiddelbart. Modellen må nok få virke en periode slik at gode rutiner for samhandling blir innført og innarbeidet. Politidistriktet har også jobbet aktivt med formålsstyring av etterforskingen, men det er nok for tidlig å forvente utslag i

oppklaringsprosenten, men dette har nok også gitt seg positive utslag i saksbehandlingstiden. Denne måten å jobbe på er nok mer krevende å få implementert i organisasjonen og krever nok en større og mer aktiv involvering fra ledelsen på alle nivå. Formålsstyrt metode har nok, sammen med Team-modellen, medført en mer effektiv straffesaksbehandling.

Embetet utførte en oppfølgende inspeksjon av etterforsningsplaner i voldtektssaker i 2021.⁹ Ved gjennomgang av aktive saker med etterforsningsplan så vi en klar forbedring av kvaliteten på etterforsningsplanene siden Kvalitetsundersøkelsen 2020, men at det fremdeles er et klart forbedringspotensial.

Etter hvert som formålsstyrt metode får satt seg i organisasjonen er det forventninger til at både denne metoden og Team-modellen vil få positiv innvirkning på oppklaringsprosenten. Utvikling og endringsarbeid er krevende og tar tid. Vi har derfor ikke noen forventning til at dette arbeidet har gitt seg utslag i oppklaringsprosenten nå. Ut fra enkeltsaksbehandlingen har vi sett en tendens til økt kvalitet og styring av etterforsningsressursene.

⁹ Inspeksjon av etterforsningsplaner i voldtektssaker i Sør-Vest politidistrikt – Oppfølging av KU 2020, 13.08.2021
Side 21 av 38

5 Sentrale prioriteringer

5.1 Alvorlige voldslovbrudd

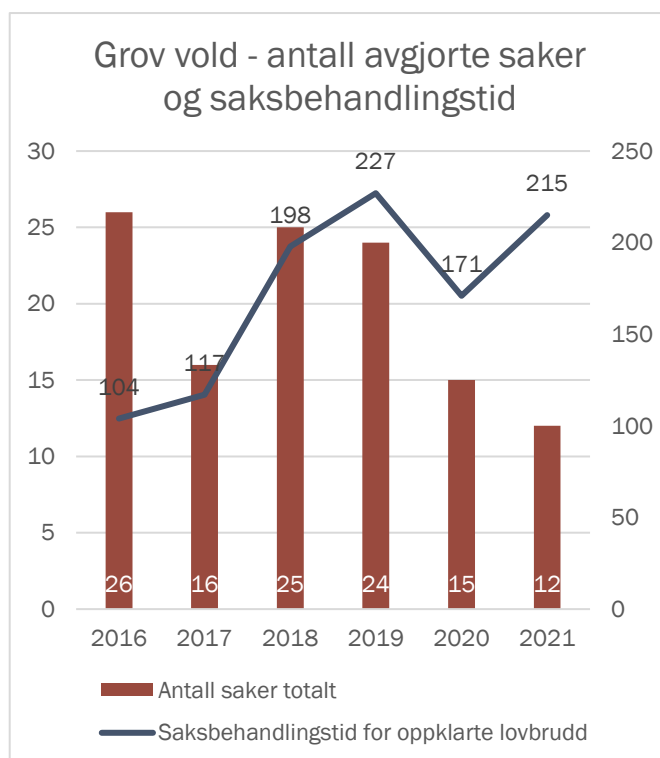
Antall drapssaker og forsøk på drap har holdt seg relativt jevnt de siste årene. Oppklaringen må anses som svært høy. Disse sakene har politidistriktet hatt god tradisjon for å håndtere godt noe som er svært viktig for tilliten til politiet. Disse sakene håndteres også primært ved personavsnittet, som har gode rutiner og er kjent for høy kompetanse og erfaring hos personell og høy kvalitet i utførelsen av tjenesten.

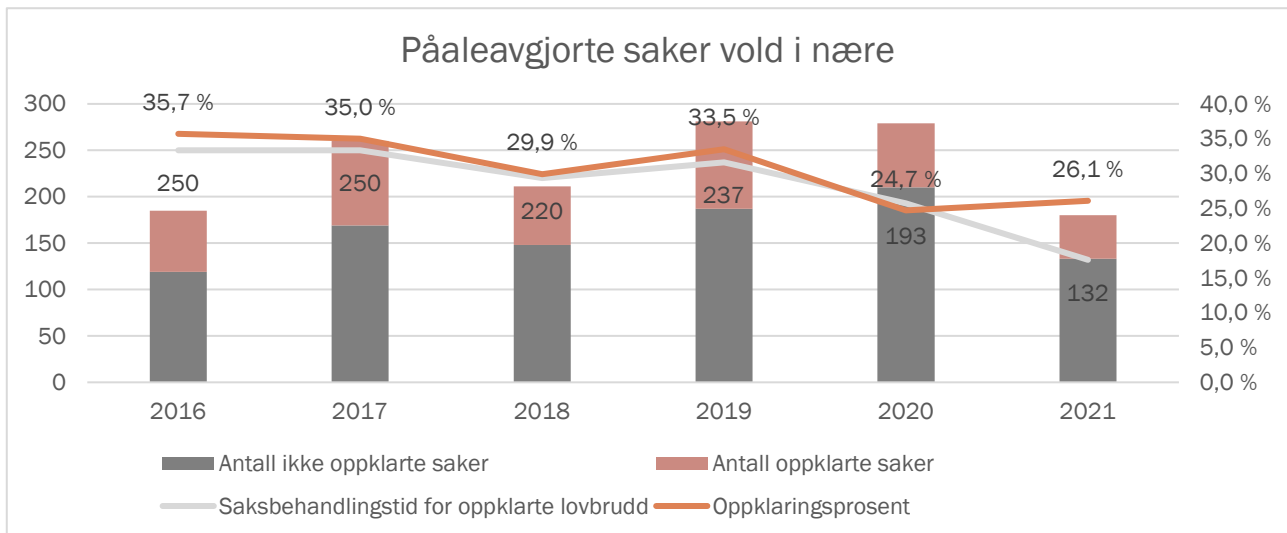
Saker med grov vold er også relativt stabilt med et snitt de siste årene på ca 20 saker i året. Dette er en sakskategori som er prioritert av riksadvokaten og ofte krevende å etterforske. Oppklaringen ligger noe lavere enn for drap og drapsforsøk (for 2021 66,7 prosent), men må fremdeles anses for å ligge høyt og akseptabelt.

Saksbehandlingstiden er økende, men det er også naturlig i det sakene ofte er relativt komplekse og krever noe tid for legeerklæring. En vil imidlertid påpeke at saksbehandlingstiden for denne type lovbrudd ikke bør øke nevneverdig før det gir grunnlag for bekymring.

Politidistriktet opprettet i 2021 et ROP-prosjekt knyttet til personer med rus og psykiatriske utfordringer. Prosjektet fikk en noe trang start da nøkkelpersonell ble heftet i forbindelse med etterforskning av en omfattende sak. Prosjektet forventes allikevel å kunne bidra forebyggende og øke kompetansen og forståelsen for denne gruppens særlige utfordringer. Det skal tillegges at det er vårt generelle inntrykk at nettopp denne gruppen personer med slike utfordringer er overrepresentert når det gjelder alvorlige voldslovbrudd. ROP-prosjektet fremstår derfor som viktig og riktig å prioritere.

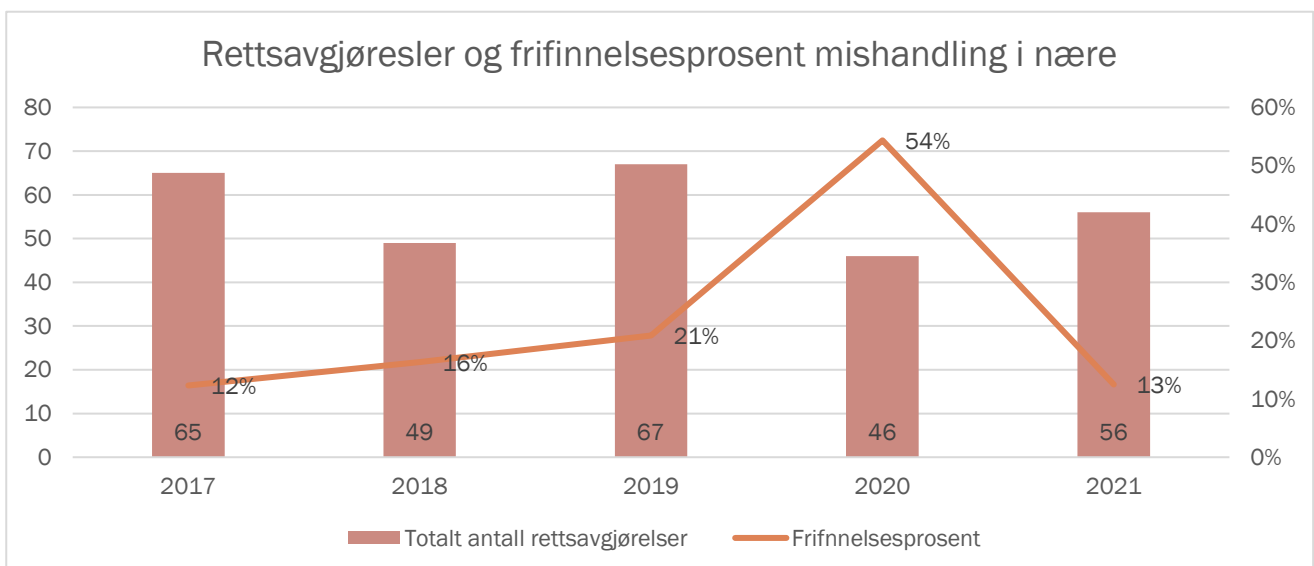
Mishandling i nære relasjoner er en annen type voldsaker som må anses som prioritert. Dette er påpekt over flere år fra riksadvokaten. Det har samtidig blitt rapportert fra statsadvokatembetene, også dette embetet, bekymring knyttet til politiets håndtering av denne type saker. Dette gjelder både kvalitet og effektivitet. Grafen under viser imidlertid at oppklaringsprosenten holder seg stabil, med en liten oppgang siste år til 26,1 prosent. Trenden siden 2016 er allikevel nedadgående. Men politidistriktet har en bedre oppklaringsprosent enn det nasjonale tallet på 22,5 prosent for 2021. Saksbehandlingstiden for oppklarte lovbrudd i

distriktet er imidlertid klart lavere enn det nasjonale tallet, hhv 132 dager og 209 dager. Det vises til det som allerede er sagt om politidistriktets målrettede fokus på etterforskningsledelse og team-modellen. Det er grunn til å tro at nedgangen i saksbehandlingstid er en direkte konsekvens av politidistriktets målrettede innsats på området. Dette er enda tydeligere i år enn i fjor. Det vises også til prosjekt vold- og sedelighet som omtalt i fjorårets rapport, som det må legges til grunn har hatt positiv innvirkning på både kvalitet og effektivitet.

I sist inspeksjon ble det påpekt at det ble avdekket en svært høy frifinnelsesprosent i denne typen saker. Denne viser imidlertid at 2020 var et unntaksår. Embetet har gjort en nærmere analyse av de underliggende tallene og dette viser at den høye frifinnelsesprosenten skyldes to rettsaker hvor både mor og far var satt under tiltale for mishandling av flere barn.

Det skal, til tross for den positive trenden hva gjelder saksbehandlingstid, påpekes at enkeltsaksbehandlingen av denne sakstypen har avdekket at kvaliteten ikke alltid holder den standard som er forventet. Saksfeltet er kompleks og det er derfor krevende å etterforske disse sakene. Embetet holder på med en undersøkelse som gjøres av alle saker som sendes inn til oss. Resultatet av denne undersøkelsen vil bli presentert i en egen rapport nærmere Jul. Resultatet av denne vil få betydning for hvilken fagledelse som vi vil velge å iverksette frem

mot sommeren. Det er ikke usannsynlig at det vil bli foretatt en nærmere inspeksjon av politidistriktet på dette saksfeltet i løpet av 2023.

5.2 Alvorlige seksuallovbrudd

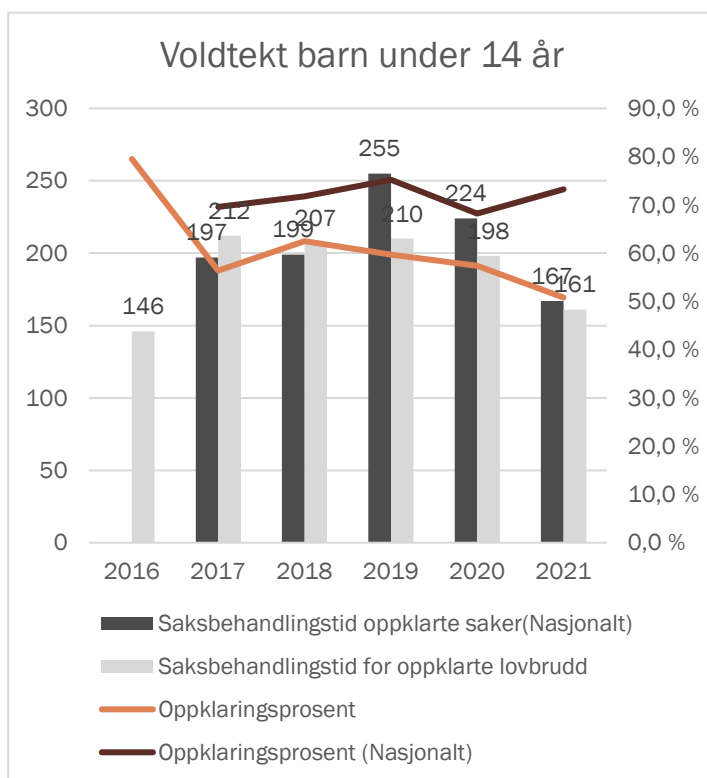
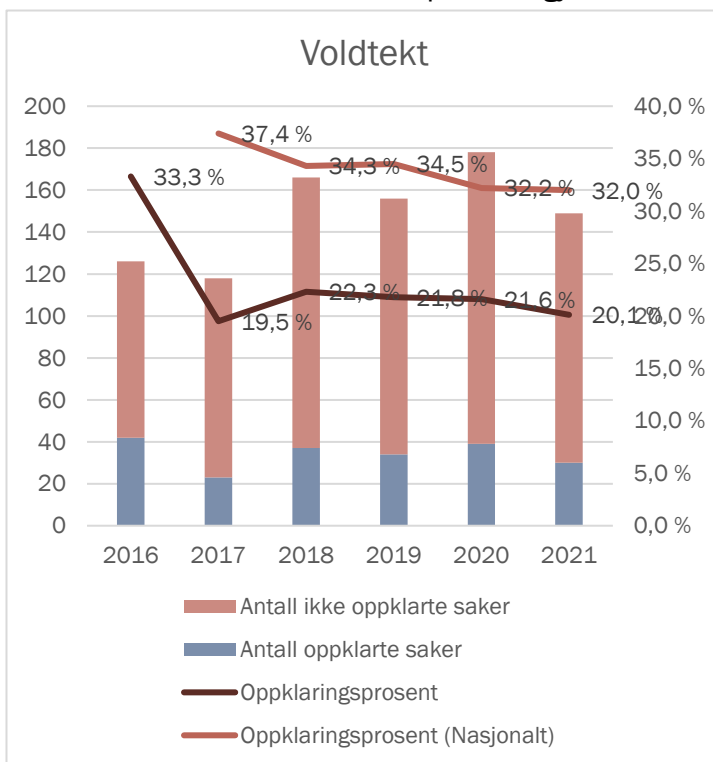
Voldtekt, foruten grov voldtekt, etterforskes ved de lokale GDEene. Antall påtaleavgjørelser har vært svakt stigende de siste årene og er sammenfallende med at antall anmeldte saker også er stigende. Det siste er en ønsket trend fra samfunnets side. Det er viktig at slike saker anmeldes og at det er lavest mulig mørketall.

I motsetning til mishandling, som også etterforskes ved de samme enhetene, er oppklaringsprosenten i distriktet lavere enn det nasjonale tallet, så mye som 12 prosentpoeng.

Saksbehandlingstiden er i det alt vesentlige på samme antall dager, hvor både de nasjonale og lokale tallene har en synkende trend. Det er uklart hvorfor politidistriktet har en så vidt lavere oppklaringsprosent enn det nasjonale tallet. Dette er heller ikke noe nytt idet politidistriktet de seneste årene har ligget lavere i oppklaring enn det nasjonale.

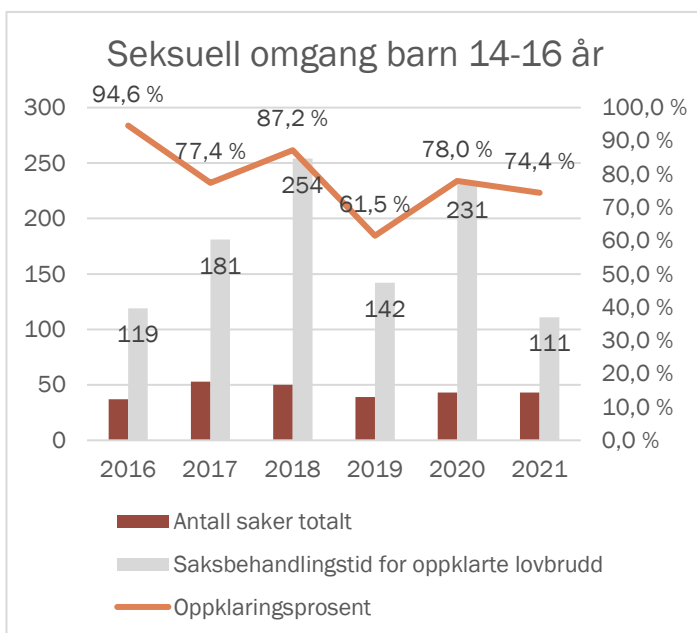
Frifinnelsesprosenten var for 2021 på 27 prosent. Dette er et tall som er forventet sammenlignet med tidligere år. Som påpekt ved sist inspeksjon er det flere voldtektssaker som ender med frifinnelse i lagmannsretten etter domfellelse i første instans.

Når det gjelder voldtekt av barn så er oppklaringsprosenten vesentlig høyere – i 2021 på 50,8 prosent. Den ligger allikevel under den nasjonale oppklaringsprosenten som er på 73,2

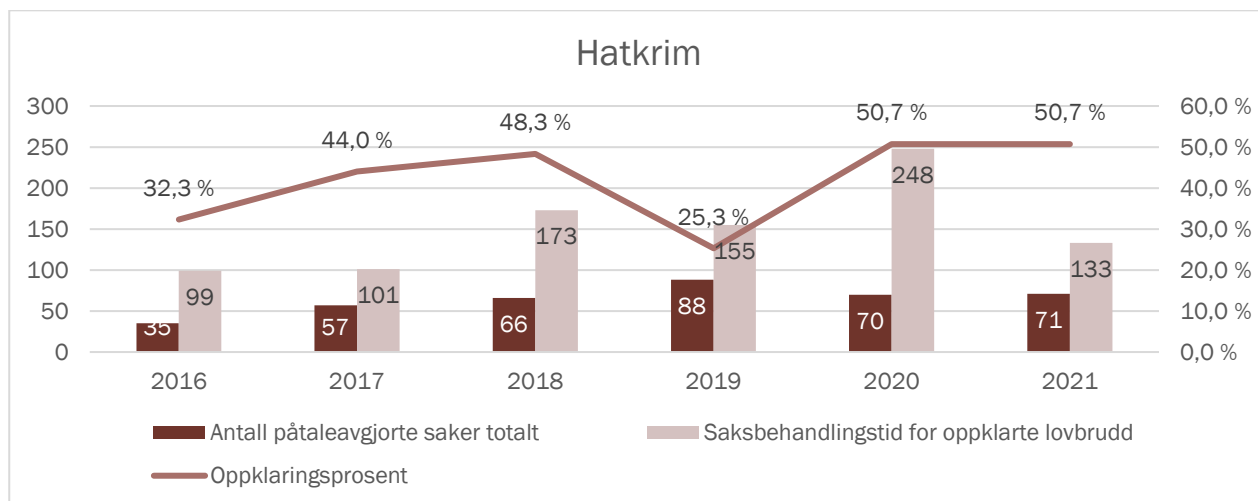
prosent. Saksbehandlingstiden er stadig nedadgående. Politidistriktet må her muligens ikke ha så stort fokus på å få avvirket sakene slik at det går utover kvaliteten.

Når det gjelder seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år så etterforskes også disse ved FEE, personavsnittet. Det vies her til en nedgang saksbehandlingstiden for oppklarte forhold og at oppklaringsprosenten holdes høyt. Saksbehandlingstiden er også her lavere enn det nasjonale snittet for 2021 på 205 dager. Oppklaringsprosenten er relativt likt.

5.3 Hatkriminalitet

Som sist år er det i denne rapporten hentet ut statistikk for saker som er omhandlet i straffeloven om hatkriminalitet og diskriminering. Denne type holdninger og ytringer kan også oppstå i kombinasjon med andre forhold. Vi er kjent med at det er mulighet for å anmerke i datasystemet ved registrering. Vi er imidlertid svært usikker på hvordan dette håndteres i praksis og ønsker derfor ikke å hente ut tall basert på dette. Tallene under referer seg til overtredelse av straffeloven §§ 185 og 186, som gir den mest sikre kilden.

I motsetning til sist år viser tallmaterialet at saksbehandlingstiden er lavere enn foregående år. Det bekrefter langt på vei mistanken sist år om at restanser var nedbygget og det derfor gjorde seg et uheldig utslag i saksbehandlingstiden. Det skal bemerkes at oppklaringsprosenten er tilfredsstillende og i en stigende trend. Dette til tross for at antall anmeldelser også er stigende. At flere anmelder denne type forhold er ønskelig fra samfunnets side. Det knyttes noe

bekymring til dette prioriterte saksfeltet da det i intervjuer rapporters om manglende kompetanse knyttet til forståelsen av de aktuelle bestemmelsene. Dette er noe politidistriktet må være oppmerksomme på og må ta på alvor.

5.4 Organisert kriminalitet

Organisert kriminalitet er en prioritert sakstype. Den organiserte kriminaliteten er variert og opererer i alle samfunnslag, og innenfor et bredt spekter av kriminalitetstyper. Den mest typiske organiserte kriminaliteten er såkalt mafiavirksomhet, særlig forbundet til narkotikavirksomhet, men også menneskehandel og prostitusjon. Organisert kriminalitet omfatter også andre områder og er et videre begrep enn den mer tradisjonelle beskrivelsen. Særlig innen økonomiske kriminalitet er utviklingen at den straffbare virksomheten er mer organisert og strukturert, og på flere plan grenser til og infiltrerer lovlig virksomhet. I denne sammenheng er det derfor vanskelig å trekke frem enkelte kriminalitetstyper som kan si noe om politidistriktets innsats og etterlevelse av Riksadvokatens mål og prioriteringer. Det vises til vår inspeksjon av politidistriktets innsats mot organisert kriminalitet i 2021.¹⁰

Det skal i denne sammenheng imidlertid påpekes at politiets evne til å avdekke grove narkotikaforhold har ikke svekket seg de siste årene, dette til tross for at Riksadvokaten har innskjerpet regelverket knyttet til ransaking. Det vises her til tabellen under kapittel 4.3.

Som tidligere år var det ønskelig å hente ut statistikk for annen type organisert kriminalitet. Særlig de saker hvor siktelsen omfatter straffeloven § 79, bokstav c. Etter det vi har fått opplyst er det ikke mulig å hente ut statistikk knyttet til organisert virksomhet, idet politiets systemer ikke legger til rette for dette.

5.5 Ildspåsettelse

Ildspåsettelse har et svært stort skadepotensial og skal prioriteres. Det er også en sakstype hvor man ikke sjeldent avdekker at gjerningsmannen både har psykiske og rusmessige utfordringer. ROP-prosjektet har i så måte også i forhold denne sakskategorien særlig viktighet.

Antall påtaleavgjorte saker knyttet til statistikkgruppene 2870 og 2872 (straffeloven § 355 og 356) holder seg relativt stabilt med en noe svingende oppklaringsprosent.

Saksbehandlingstiden for oppklarte forhold er noe overraskende lav, da vi i enkeltsaksbehandlingen ofte opplever at disse sakene ikke nødvendigvis er drevet frem med tilstrekkelig hurtighet. Antall registrerte saker holder seg jevnt i området rundt 70 saker registrert i året.

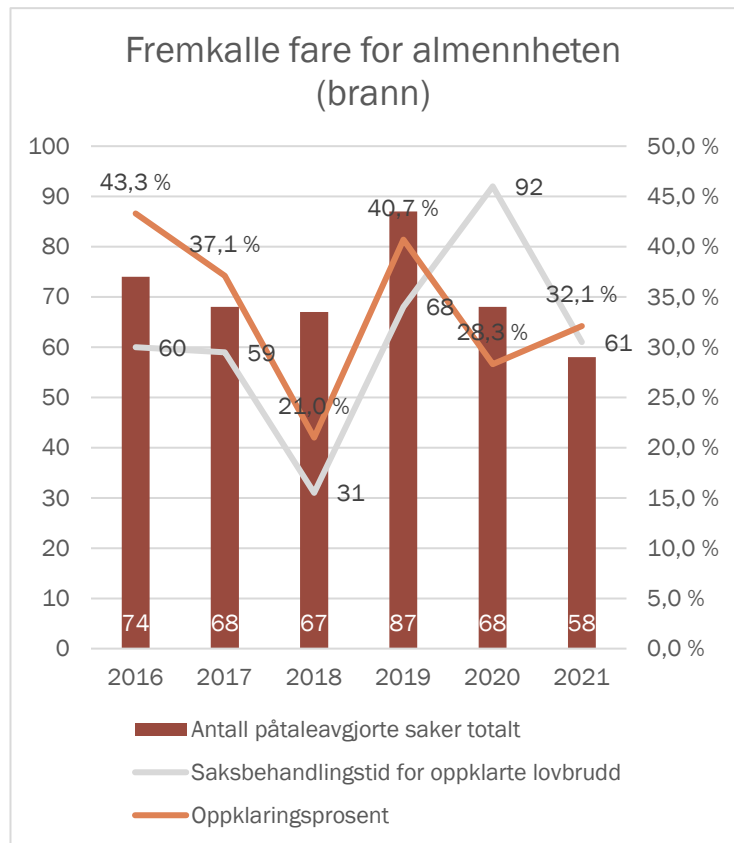
Vi har også hentet ut tall knyttet til såkalte undersøkelsessaker som gjelder brann og brudd på brann og eksplosjonsvernloven. Disse sakene håndteres også tilfredsstillende hva gjelder

¹⁰ Rogaland statsadvokatembeter - Inspeksjon 2021 – Politidistriktets innsats mot organisert kriminalitet. Side 26 av 38

saksbehandlingstid på hhv 24 dager og 102. Oppklaringsprosenten for brudd på brann og eksplosjonsvernloven ligger på 56 prosent i 2021 og har vært synkende siden 2017.

For disse sakene er det oppklaringsprosenten som det knytter seg bekymring til. Slike saker krever ofte at politiet gjør de riktige tingene innledningsvis. Det er viktig at politiet prioriterer tekniske og taktiske undersøkelser, også i de tilfellene der brann skyldes uaktsomhet. Politiet har en svært viktig rolle i forhold til samfunnssikkerhet. Høy oppklaring er derfor svært viktig.

Det er ikke foretatt en nærmere undersøkelse til hva den noe lave oppklaringsprosenten skyldes, men politiet bør eventuelt se på rutiner ved håndtering av disse sakene om disse i tilstrekkelig grad ivaretar den kvalitet som er forventet ved slike forhold. Det er viktig at sakene etterforskes grundig og at saksbehandlingstid ikke må gå på bekostning av kvaliteten.

5.6 Menneskehandel

De siste årene har det vært få påtaleavgjorte saker som gjelder menneskehandel. Vi er klar over at politidistriktet har iverksatt målrettet innsats på dette området og har en egen gruppe som arbeider målrettet mot aktuelle miljøer. Det rapporteres imidlertid at det er vanskelig å komme i posisjon overfor ofre for menneskehandel. Det ligger i sakens natur at ofre ofte er sårbare og ressursfattige samtidig som de ofte er fra andre verdensdeler som har en helt annen holdning til politiet. Dette beskrives gjennomgående som svært krevende.

Fra vår mål- og prioriteringsinspeksjon av politidistriktet i 2021 hitsettes:

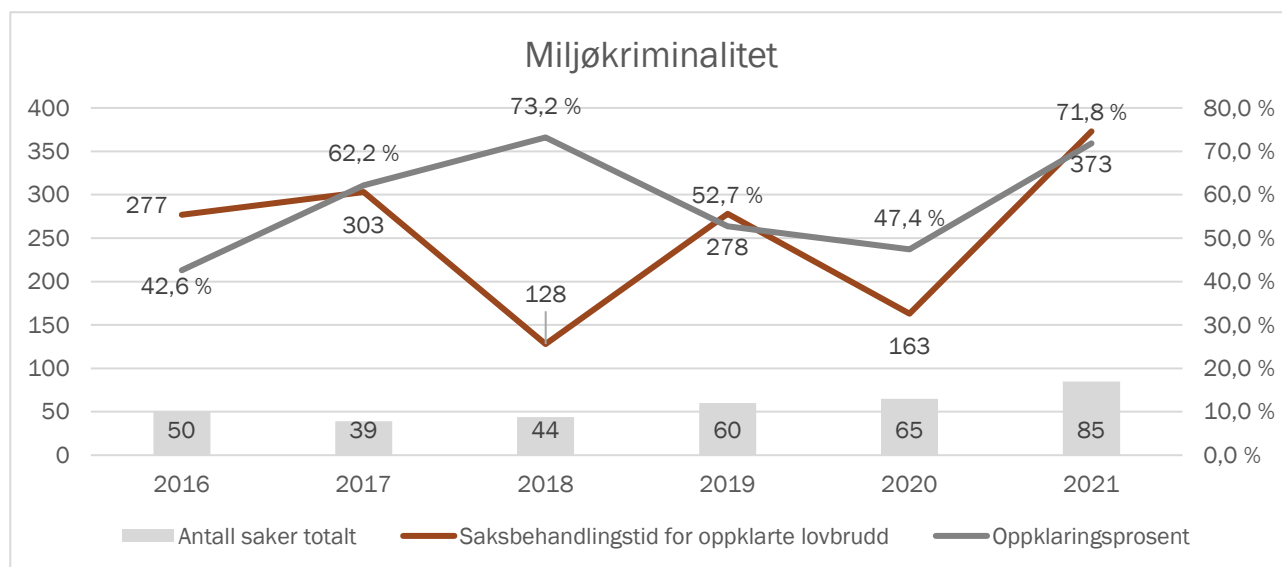
Politiets hovedstrategi for perioden 2021 til 2025 er forebygging. I den sammenheng vil vi påpeke at i den grad det oppdages straffesaker med menneskehandel er dette sannsynligvis bare toppen av isfjellet. Den kriminelle virksomheten som utgjør menneskehandel gjør seg ofte utslag i annen type kriminalitet som f.eks. arbeidslivskriminalitet, trygdebedragerier, skatteunndragelse og kjøp av seksuelle tjenester. I et forebyggende perspektiv burde da politiet i større grad innrette sin virksomhet mot disse områdene slik at oppdagelsesfrekvensen blir høyere med det formål å forebygge menneskehandel inn til landet. Utfordringen ligger her igjen i styring og ledelse idet politiet mangler nødvendige verktøy for dette.

Det vises her til kapittel 5.8 og de funn som påpekes i forbindelse med politiets innsats mot arbeidslivskriminalitet.

5.7 Miljøkriminalitet

Miljøkriminalitet er en prioritert sakstype. Det samme problemet som gjelder andre prioriterte områder som ikke knytter seg til bestemte straffebestemmelser, gjelder også for miljøkriminalitet. Det er vanskelig å hente ut statistikk da sakstypen omfatter alt fra ulovlig jakt på fredet vilt til utslipp av miljøskadelige stoffer i naturen som både rammes av spesialloven og straffelovens bestemmelser.

I et forsøk på å innhente noen tall knyttet til politidistriktets innsats, har vi hentet ut tall som knytter seg til brudd på plan og bygningsloven om ulovlig bygging av veg, brudd på naturmangfoldsloven, motorferdselloven, forurensingsloven og kulturminneloven. Politidistriktet har en egen enhet som håndterer disse sakene. Det er rapportert om utfordringer på kapasitetssiden ved denne enheten. Vår erfaring er at sakene som oversendes oss i enkeltsakssammenheng i det alt vesentlige holder høy kvalitet og det er klart at det å ha en egen dedikert enhet til dette området er viktig. Oppklaringsprosenten er høy.

Saksbehandlingstiden er varierende og det skyldes nok områdets varierende sakstype. Enkelte saker er svært krevende å etterforske og krever ofte spesialkompetanse. Antall påtaleavgjorte saker er stigende og det er da gledelig at politidistriktet makter å opprettholde en høy oppklaring på disse forholdene. Det skal samtidig påpekes at flere av disse sakene anmeldes av andre offentlige etater og er ofte godt opplyst når sakene kommer til politiet. Det kunne vært ønskelig med et bedre verktøy for oppfølging av disse sakene.

Vi har også sett på ulovlig, uregulert og urapportert fiske. I 2021 var det kun 1 sak som var påtaleavgjort i politidistriktet. Vi har da holdt typisk umerkede hummerteiner utenfor. Slike saker meldes inn i det alt vesentlige av kystvakten og sier slik sett ikke noe om politiets egen innsats på området. (imidlertid kunne det vært av interesse å se på hvordan politiet etterforsker disse sakene som meldes inn av kystvakten) Til sammenligning var det i 2020 og

2019 hhv påtaleavgjort 8 og 3 saker. For 2021 var saksbehandlingstiden for oppklarte forhold 1229 dager. Forholdet er derfor svært gammelt. Det er ikke overraskende da slike saker som knytter seg til utenlandske rederier ofte er tidkrevende å komme i mål med.

Fra vår inspeksjon i 2021 hitsettes:

Igjen knytter det seg utfordringer med å hente ut relevante tall for denne type kriminalitet idet en blir henvist til enkelte statistikkoder. Dette gir et ikke entydig bilde av den totale kriminaliteten og det arbeidet politiet utfører innen dette området. Det er også viktig å påpeke at Kystvakten har en sentral rolle i dette arbeidet. Samarbeidet mellom politiet og Kystvakten rapporteres til å være god.

De samme betraktninger har også gyldighet i dag.

5.8 Arbeidslivskriminalitet

Ved inspeksjonen i 2021 ble politidistriktet bedt om å oversende en liste over saker som omfattet arbeidslivskriminalitet og som ble registrert i 2020. Det var kun 16 saker noe som av oss ble angitt til å muligens være et lite antall saker, særlig sett hen til det fokus som var og er på området. Fra inspeksjonsrapport i 2021 hitsettes:

Politiets innsats på dette området er hovedsakelig konsentrert rundt det forebyggende politiarbeidet. I samarbeid med A-krimsentret synes politiet og de øvrige forvaltningsorganene å ha en unik plattform for samarbeid og informasjonsutveksling.

Videre ble det fremhevet i samme inspeksjonsrapport:

En vil allikevel påpeke at politiets primæroppgave er å avdekke og etterforske kriminalitet. Ved en slik aktiv tilnærming til området ville en forventet at det i større grad ble produsert straffesaker innenfor dette området. Politiet sentralt bør få på plass gode systemer for å føre en oversikt over hvilke saker som opprettes og hvor mange saker som etterforskes.

Det ble allerede ved denne inspeksjonen varslet at arbeidslivskriminalitet ville være gjenstand for inspeksjon i 2022.

De sentrale funnene ved årets inspeksjoner av arbeidslivskriminalitet er:

- Gjennomgåtte anmeldelser fra skatteetaten som er etterforsket ved politidistriktet synes for det aller meste adekvat behandlet. Flere av sakene har for lang saksbehandlingstid. Dette skyldes kapasitetsutfordringer ved økonomiseksjonen.
- Ansvaret for deltakelse i a-krim samarbeidet har vært tillagt Felles enhet for utlending og forvaltning (FUF), og fokuset har vært av forebyggende karakter fra politiets side. Samarbeidet har generelt sett generert få straffesaker som er sendt videre i "linjen", iallfall som noen har oversikt over.

- Det har ikke vært noe system for merking av a-krim saker, slik at etterforskningsavdelingene, hovedsakelig økonomiseksjonen, har ikke vært klar over at saken er å anse som en a-krim sak. Sakene fra skatteetaten som gjelder arbeidslivskriminalitet har i stor grad blitt behandlet som ordinære skattekrimsaker. Dette har i noen tilfeller ført til at politiet har henlagt saker som a-krim senteret har brukt tid og kapasitet på
- Det rapporteres fra flere hold at samarbeidet med a-krim senteret ikke har vært optimalt og kan bli bedre.
- En mer restriktiv tolking av politiloven § 7 har medført begrensninger i felles kontroller med øvrige etater. Dette har gått ut over politiets involvering i de øvrige etaters arbeid.
- Det skal nå etableres et eget etterforskingsteam med påtalefaglig etterforskningsleder og etterforskningskapasitet som skal ha hovedansvaret for saker som gjelder arbeidslivskriminalitet. Etterforskningsgruppen skal være underlagt økonomiseksjonen ved Felles enhet for etterforsking og etterretning (FEE).

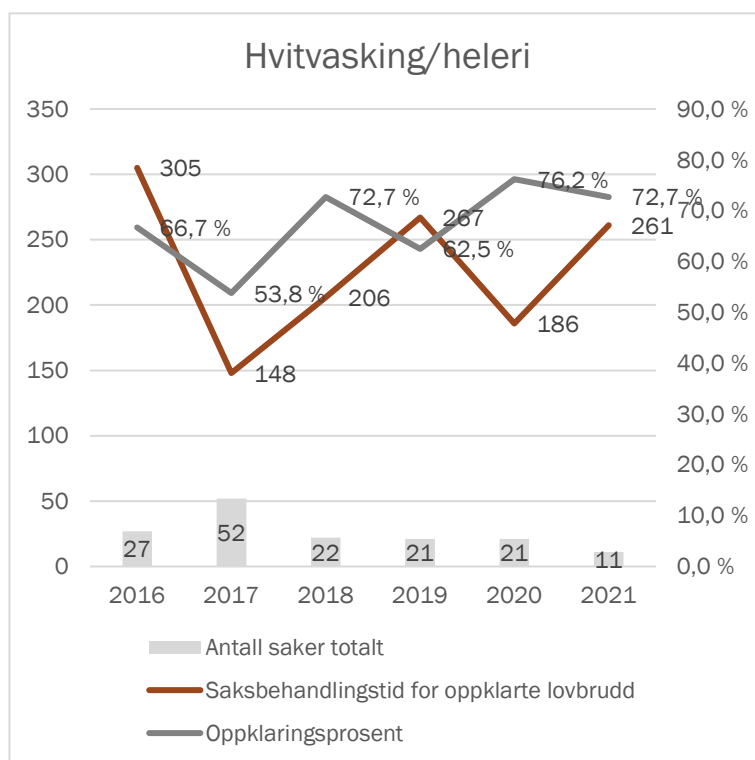
En vil i denne sammenheng påpeke at politimesteren er ansvarlig for å sørge for at det til enhver tid avsettes tilstrekkelig ressurser til de prioriterte sakene. Det er uheldig at et sentralt prioritert område ikke har tilstrekkelig ressurser til å sørge for etterforsking med tilstrekkelig fremdrift. Fra riksadvokatens rundskriv nr. 1 2022 hitsettes:

Alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer, skal gis forrang ved knapphet på ressurser, uavhengig av hvilken enhet som er tildelt etterforsknings- og påtaleansvaret. Det påligger politimesteren å sørge for en ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis nødvendig oppfølging.

Vi har allikevel forståelse for at denne øvelsen er krevende når politidistriktet ikke er gitt nødvendige verktøy av POD for å kunne monitorere saker som gjelder arbeidslivskriminalitet. I 2022 bør en kunne forvente at politiet har en automatisert og systematisk monitorering og oppfølging av de prioriterte sakene og ikke kun et manuelt register. Dette systemet foreligger for andre prioriterte områder som vold og sedelighet. Det er da beklagelig at et slikt system ikke er på plass på alle prioriterte kriminalitetsområder.

5.9 Økonomisk kriminalitet

Det er fremhevet i mål- og prioriteringsrundskrivnet at det er de alvorlige overtredelsene som er prioritert. Som også for arbeidslivskriminalitet, har ikke økonomisk kriminalitet noe egne faste statistikkgrupperinger slik som for vold- og sedelighetssaker. Dette er en svakhet i politiets systemer. Som i fjor har vi i år valgt å hente ut saker basert på statistikkgrupper knyttet til bestemte bestemmelser. Dette gjelder straffebestemmelsene i kapittel 30 i straffeloven og som omfatter de grove overtredelsene. Det er ikke tatt med saker som gjelder grovt underslag, men det kunne vært gjort. Dette utvalget gir ikke et komplett bilde og kunne ved nærmere vurdering vært gjort på en annen måte. I mangel av noe bedre har vi valgt disse sakskategoriene og de gir i det minste et visst bilde av situasjonen knyttet til økonomisk kriminalitet.

Som grafen over viser har antall saker gått nedover. Hva dette skyldes, og om det er representativt for området er uklart, idet utvalget kan være for tilfeldig. Saksbehandlingstiden har blitt kortere ut fra det utvalget som er gjort og er gledelig. Det kan allikevel ikke trekkes noen klar trend ut fra de foreliggende tallene idet saksbehandlingstiden også for 2018 var lav sammenlignet med 2019 og 2020.

Oppklaringsprosenten synes å synke og det er sammenfallende med øvrige kriminalitetsområder. Dette er en uheldig utvikling.

Som tidligere år fremhever Riksadvokaten effektiv bekjempelse av profittmotivert kriminalitet og dette krever at politiet straffeforfølger hvitvasking av utbytte. Som ved annen økonomisk kriminalitet er det ikke i politiets systemer gjort en gruppering for forhold som omfattes av heleri og hvitvaskingshandlinger. Det er derfor også her gjort et manuelt uttrekk knyttet til blant annet overtredelse av straffeloven §§ 333, 336 som gjelder grove helerier og §§ 337, 338, 339, 340 og 341 som gjelder hvitvasking. Statistikkgrupper for 1902 loven er også tatt med for å fange opp forhold som rammes av denne loven, men som er avgjort i aktuell tidsperiode. Statistikkgrupper knyttet til ordinære heleri er ikke tatt med.

Grafen viser at antall saker har vært noe synkende over tid og at saksbehandlingstiden varierer sterkt. Oppklaringsprosenten er imidlertid høy og har holdt seg høy de siste årene. Dette er for øvrig saker som politiet selv avdekker eller velger å etterforske og oppklaringspotensial er derfor sentralt ved iverksettelsen av etterforskningen. Saker som ikke har oppklaringspotensial vil bli henlagt av kapasitetsmessige årsaker. Det er noe overraskende at antall påtaleavgjorte saker er så vidt få de siste årene og trenden er synkende.

5.10 IKT-kriminalitet

Riksadvokaten angir i sitt prioriteringsrundskriv at politiets innsats mot IKT-kriminalitet skal intensiveres. Det skal i år gjennomføres en inspeksjon av politidistriktets DPA-avdeling (digitalt politiarbeid). Riksadvokatens rundskriv definerer ikke nærmere hva som er IKT-kriminalitet, utover å angi at alvorlige dataangrep og datainnbrudd er omfattet av prioriteringen. Ellers nevnes annen IKT kriminalitet. Om det er målet eller middelet som avgjørende fremgår ikke av rundskrivet.

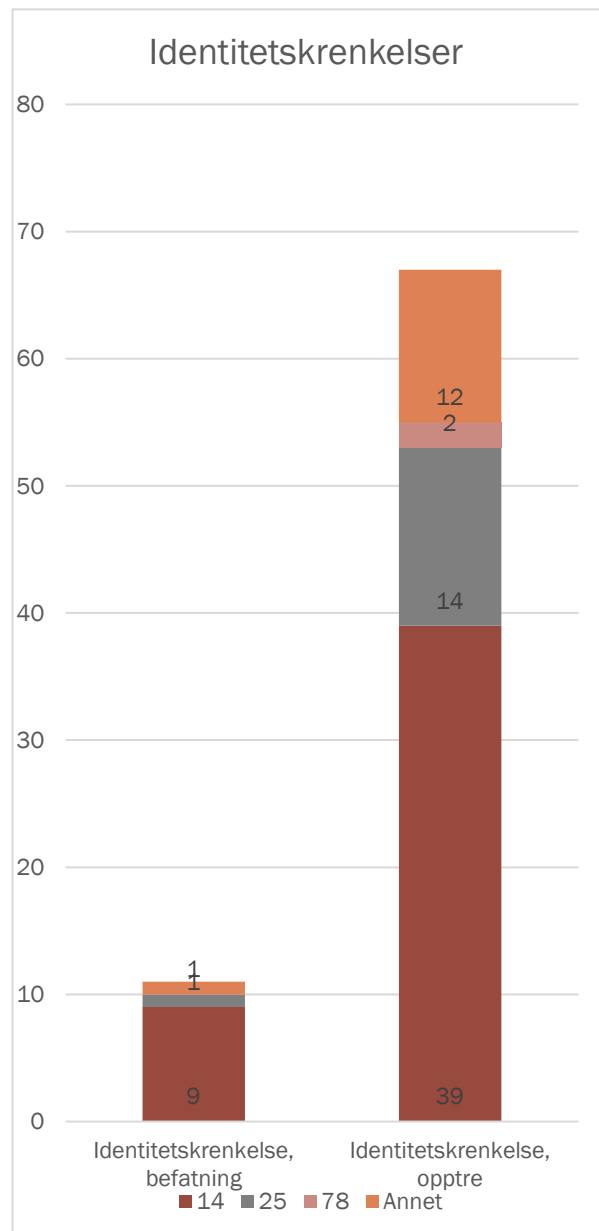
Samfunnet har vært i stor endring de siste tiårene og kriminalitet som tidligere kun fant sted fysisk utøves i dag i stor grad i den digitale verden. Her kan nevnes blant annet seksuelle overgrep, bedragerier og salg av narkotika. I de sistnevnte tilfellene er det IKT utstyr som er middel som anvendes ved forøvelsen og ikke målet i seg selv. Det er klart at politiet, i takt med samfunnsutviklingen, må utvikle sin kapasitet og kompetanse på området.

I og med at mye av samfunnets aktivitet og kommunikasjon er digitalisert, må politiet rette en særlig oppmerksomhet mot sikring og bruk av digitale bevis og elektroniske spor. Dette gjelder i alle saks kategorier. Det er ikke uvanlig i etterforskningen at det er mulig å innhente omfattende datamengder i form av chat, bilder, film og annen datainformasjon som setter politiet i stand til å opplyse saken på en helt annet vis en for kun kort tid siden. Spørsmålet er om politiet er i stand til å utnytte den datamengde som er tilgjengelig både gjennom åpne og lukkede kilder. Det siste ligger utenfor rammen av denne inspeksjonen, men er en sentral utfordring for politiet og påtalemyndigheten både i forhold til kompetanse og kapasitet.

Politiets systemer har heller ikke her en gruppering som gjør det mulig å hente ut antall saker og en må derfor gjøre et manuelt søk i politiets systemer. Vi har i år, som i fjor, valgt ut saker registret i Sør-Vest politidistrikt med hovedmodus datakrim, datamaskiner og nettverk, andre data-teknisk digitalt og internett. Totalt var det registrert 1465 saker med disse modus. Ikke overraskende var flertallet av disse angitt å være bedragerier. Denne type bedragerier må sies å være den "nye" vinningskriminaliteten og rammer ofte vanlige folk. Det er derfor viktig at politiet prioriterer

denne type saker. 83 av sakene gjaldt deling eller nedlasting av materiale som skildrer seksuelle overgrep av barn. Det var også registrert 45 brudd på besøksforbud med dette som modus, et lovbrudd som i seg selv er å anse som prioritert. Det var også 78 tilfeller av identitetskrenkelses som også får stor innvirkning på de som rammes.

Ved en gjennomgang av avgjørelseskoder i politiets systemer fremgår det at nær de fleste sakene som gjaldt identitetstyveri med modus knyttet til digitale verktøy, var henlagt enten på grunn av manglende opplysninger om gjerningsmann eller på grunn av kapasitet. 22 prosent av sakene var per 17.09.22 henlagt på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet. Bedrageri på nett er en kriminalitetstype som rammer den vanlige borger. Det er viktig at politiet gjør gode vurderinger i forbindelse med prioritering av disse sakene.

Når det gjaldt internettrelaterte bedrageri var 55 prosent av sakene henlagt enten på grunn av manglende opplysninger om gjerningsmann eller saksbehandlingskapasitet per 17.09.22. Dette fremstår også som et høyt tall.

Noe mer gledelig var det at ingen av de anmeldte bruddene på besøksforbud var henlagt på grunn av kapasitet. Nær halvpart av sakene var avgjort med en positiv påtaleavgjørelse. Det var kun 16 saker som ikke var avgjort per 17.09.22

Noe mer bekymringsfullt var det at alle 14 sakene som var registrert som innbrudd i datasystem var henlagt. 6 av disse var henlagt på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet.

Embetet vil i inneværende år sette seg inn i arbeidet ved politidistriktets enhet for digitalt politiarbeid. I den forbindelse vil det være av interesse å nærmere undersøke hvilken kompetanse og kapasitet distriktet besitter for å kunne avdekke kriminalitet begått ved bruk av digitale verktøy og politiets kompetanse og kapasitet til å sikre digitale bevis.

5.11 Inndragning

Inndragning av økonomisk vinning og gjenstander er et sentralt politisk mål og en viktig del av den totale kriminalitetsbekjempelse. Det har over tid pågått et arbeide for å bedre politiets arbeid med inndragning. ØKOKRIM har et sentralt og nasjonalt fagansvar. Lokalt ved politidistriktet er det opprettet en egen stilling som inndragningsspesialist. Dette er et viktig grep for å sørge for at etterforskingen har tilstrekkelig fokus på inndragning

Det skal i år gjennomføres en undersøkelse knyttet til inndragning. Denne er per nå ikke ferdigstilt. Statistikken i PAL tilknyttet inndragning er under utarbeidelse. En svakhet ved tidligere statistikk er at totalbeløpet som ble inndratt knytte seg kun til inndragningshjemmel. Dersom det i samme sak ble idømt erstatning til fornærmede, som går foran inndragning, vil dette bli trukket fra. Som eksempel kan det nevnes i at det for 2022 så langt er inndratt 16,49 millioner kroner og at det i samme periode er ilagt erstatning til fornærmede på 6,95 millioner kroner (JUS624). Denne statistikken er ny og det er derfor ikke mulig å sammenligne med tidligere år.

Til sammenligning har Vest politidistrikt i samme periode kun hatt inndragning for 3,21 millioner kroner og erstatning for 4,67 millioner kroner. Men dette kan lett blir en sammenligning mellom "epler og pærer" idet summene knytter seg til når dommen ble rettskraftig. Til eksempel utgjør en sak som ble avgjort i august 2022 inndragning på over 10 millioner kroner i Sør-Vest politidistrikt. Denne dommen knytter seg imidlertid til en sak som ble anmeldt i mars 2018.

En annen side ved inndragning er at det har større betydning for hvilke beløp som faktisk blir sikret i tilknytning til inndragningsavgjørelsen. I samtaler med nøkkelpersonell fremgår det at det er arbeid på gang for å utarbeide tall knyttet til dette.

Det skal også tillegges at politidistriktet har en inndragningseksperter for hele politidistriktet som nå er ansatt på FEE. Andre politidistrikt har nå ansatt egen inndragningseksperter etter modell fra politidistriktet. Det er også opplyst at to av de største driftsenhetene har sett verdien av denne kompetansen og har ansatt egne inndragningseksperter. Dette er viktig og riktig satsing.

6 Tvangsmidler

Fra fjorårets rapport hitsettes:

I forbindelse med påtalemyndighetens rolle som legalitetskontrollør var det ønskelig hente ut tall- og statistikkmateriale knyttet til politiets bruk av tvangsmidler. I følge lokale kontakter ved politidistriktet så er det ikke mulig å hente ut tallmateriale knyttet til tvangsmiddelbruk.

Dette er noe overraskende da vi er klar over at det registreres såkalte "ekspedisjoner" i politiets datasystem når det besluttes forskjellige tvangsmidler og disse rapporters også til SSP (det sentrale saks- og personregister).

I denne sammenheng var det ønskelig å hente ut blant annet antall beslutninger for pågripelse, ransaking og kroppslig undersøkelse. Det var ønskelig at antallet var fordelt på sakstype og helst mulighet for å hente ut tall knyttet til statistikkgrupper.

...

Ut fra dette er det ikke mulig å bedrive kontroll med politiets virksomhet på et mer overordnet nivå foruten innenfor enkeltsaker. Det gjør det vanskelig å foreta en kvalifisert vurdering av hvilke områder som det er behov for fagledelse og tilsyn.

De samme betraktninger er fortsatt gjeldende og det er fremdeles, etter vår kunnskap, ikke mulig å hente ut tall på et mer overordnet nivå.

Vi har i år ikke valgt å ta med statistikk tilknyttet besøksforbud da de er vanskelig tilgjengelige.

7 Hovedfunn

Som sist år er det overordnede funnet i denne inspeksjonen at det er svært vanskelig å hente ut godt tallmateriale og statistikk knyttet til flere av riksadvokatens sentrale prioriteringsområder. Dette gjelder da særlig områdene arbeidslivskriminalitet, organisert kriminalitet og miljøkriminalitet hvor man i det alt vesentlige må støtte seg til manuelle lister og oversikter. Dette er svært uheldig. Det er en åpenbar risiko for at disse områdene, i kampen om knappe ressurser, taper kampen mot andre områder, som også er prioritert, men som er enklere å måle, f.eks. seksuallovbrudd.

Vi vil også påpeke at det knyttes bekymring til manglende statistisk oversikt over politiets bruk av tvangsmidler. Dette særlig siden det siste tiden har vært et særlig fokus på politiets bruk av tvangsmidler i narkotikasaker. Denne mangelen gjør at påtalemyndighetens rolle som legalitetskontrollør blir ekstra utfordrende. Dette er noe politidistriktet alene vanskelig kan gjøre noe med og bør løses på nasjonalt nivå.

Det overordnede inntrykket er at politidistriktet synes å ha innført gode rutiner og systemer for å sørge for en effektiv strafferettspleie. På flere områder ligger politidistriktets saksbehandlingstid lavere enn det nasjonale tallet. Imidlertid ligger politidistriktets oppklaringsprosent på flere sentrale områder lavere enn de nasjonale tallene og trenden er jevnt over synkende. Dette er bekymringsfullt og politidistriktet må sørge for god oppfølging av etterforskningslederne ikke bare i forhold til saksbehandlingstid og restanser, men også kvaliteten i sakene.

Vi har påpekt flere forhold i denne rapporten, men vil særlig fremheve følgende punkter som særlig viktig:

1. Voldtektssakene og mishandling i nære har en synkende oppklaringsprosent og ligger lavere enn nasjonale tall.
2. Voldssaker med særskilt frist har en økende trend hva gjelder saksbehandlingstid og ligger langt over fristen på 90 dager. Oppklaringsprosenten er samtidig synkende. Det vises også til at frifinnelsesprosenten for kroppsskadesaker er stigende.
3. Det er rapportert en manglende kompetanse knyttet til bestemmelsene om hatkrim.
4. Politidistriktet leverer svært gode resultater knyttet til saksbehandlingstid, og på flere sentrale områder under det nasjonale snittet for saksbehandlingstid.
5. Det er opprettet egne inndragningsekspertter for to av de største GDEene. Det er positivt og samsvarer med sentrale prioriteringsønsker om å prioritere profittmotivert kriminalitet.
6. Opprettelse og omorganisering av innsatsen knyttet til arbeidslivskriminalitet. Det fremstår som en riktig og viktig endring.
7. Opprettelse av egne politiadvokat 2 stillinger som skal ha et særlig fagansvar. Det fremstår som et viktig og riktig tiltak for å opprettholde og utvikle kompetansen i påtalemyndigheten. Særlig med tanke på at politidistriktet de siste to årene har hatt mange nytilsatte. Styrkingen av påtalekraften er viktig og riktig.

Punkt 1, 2 og 3 gir grunnlag for bekymring. En ber om at politidistriktet gir embetet en orientering om distriktets vurdering av de påpekte forholdene og mulige årsaker, samt

presentere eventuelle tiltak.¹¹ Orienteringen gis enten muntlig eller skriftlig, alt etter hva som er hensiktsmessig og innen 15. november 2022. Punktene vil tema ved det påfølgende dialogmøtet mellom påtaleledelsen og statsadvokatembetet.

Stavanger, 27. september 2022

Asbjørn Eritsland
Embetsleder

Oddbjørn Søreide
Statsadvokat